

KIÁLTO SZO

TARTALOM

László Dezső: A második megtérés. — H. J.: A Krisztusban való egység. — Dr. Sóos István: Hol vannak a férfiak? — ő.: A vasárnapi iskolákért. Borbáth Dániel: Vasárnapi iskoláink s árvaházunk. Ágoston Sándor: Tiszteletes és tudós Keck Zsigmond. — KERESZTYÉN KRITIKA. László Dezső: A külmiszió kérdése. Moldovai tanulságok. Dr. Parádi Ferenc: Idegen szavakhoz. — Pályázat. — KÉZ A KÉZBEN. — IRODALOM. — HIREINK.

ERKESZTI: DE TAVASZYSÁNDOR

1935

KIÁLTÓ SZÓ

Szerkeszti: DR. TAVASZY SÁNDOR. // Főmunkatársak: LÁSZLÓ DEZSŐ, BIRÓ SÁNDOR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

IX. ÉVFOLYAM

1935. AUGUSZTUS—SZEPTEMBER.

8-9. SZÁM

A második megtérés.

I.

A keresztyén élet ott kezdődik, amikor az ember egyéni világán belül, mint személyesen létezőt ismeri fel Istent. Ez a fordulat az élet egészének átalakulását jelenti. A látható dolgok között élő ember viszonyulni kezd egy láthatatlan személyhez. Hogy ezt megtehesse, tekintetét a földről az ég felé kell emelnie, saját akarata helyett Isten akarátát kell követnie, mindenben azon kell fáradoznia, hogy egyénisége központjába az én helyett a Másik kerülhessen. A megtérésnek ez a folyamata új irányt ad az ember életének. Eddig önmagából a világ felé tekintett, most a világ eltűnik előle és az Istent kezdi látni. Ez az Isten felé fordulás lehet annyira egyoldalú, hogy a világ, amelyben az ember él, a hívő lélekre nézve elveszíti minden valóságát és jelentőségét, amint ezt rajongóknál, szerzeteseknél, misztikusoknál és szektáriusoknál lehet látni. Ezek az emberek a megtérés csúcsán megállanak és boldogan olvadnak fel az Isten megtapasztalásának örömeiben. Önmagukon túl legfeljebb egy feladatot látnak: új és új lelkeket emelni ebbe a kibeszélhetetlen örömbé és békességbe. Ezt pedig úgy tudják megtenni, ha éles határvonalat vonnak kis hívő társaságuk és a kárhozatra ítélt tömeg közé. Ennél kényelmesebb, de egyben veszedelmesebb keresztyén életet alig lehet találni. Az igaz, hogy minden keresztyén embernek el kell jutnia az Isten személyes valóságának személyes megismeréséig, ettől a világtól oda kell fordulnia Isten felé, tehát minden keresztyén embernek meg kell térnie, de Isten nem azért vezeti az ő gyermekeit a megtérésen keresztül a világtól önmaga felé, hogy az ő megtalálásában boldogan elpihenjünk, hanem azért, hogy amiképpen a világtól eljutottunk Őhozá, ugyanúgy őtől ismét jussunk el a viláig, amelyben kijelölte számunkra az életet. A megtért embernek más a magatartása a világ felé, mint a meg nem tértek. Az utóbbinak a világ minden, míg a

megtért embernek, ha a megtérés csúcsán megáll, a világ semmi, sőt amennyiben valami, csak a gonoszságnak a fészke, amittől minél inkább el kell szakadnia, amit meg kell vetnie.

Lehet-e egy harmadik álláspont is? A harmadik álláspontra azok a keresztyén emberek jutnak el, akik a megtérés csúcsán nem állnak meg, hanem onnan új magatartással fordulnak vissza a világ felé. Én ezt a magatartást neveztem a második megtérésnek. Tulajdonképpen ilyen második megtérés nincs is, csak a hangsúly kedvéért vettem fel a megkülönböztetést. A teljes megtérésben ez a tekintet is benne van, akik a megtérésben csak Istenig jutnak el, de tőle nem jönnek új megbízatással a világba, azokon csak fél megtérés történt, azok megállottak a félúton, csak önmaguk élvezetére s nem a szolgáló harcra gondolnak.

A legkönnyebb dolog vagy a világban, vagy az Istenben olvadni fel, vagy csak az egyiket, vagy csak a másikat látni. Kényelmes állapot materialistának, vagy misztikus ideálistának lenni, mindig csak egy tekintettel hordozni az életet. A református ember egyik álláspontot sem foglalhatja el. Ő tudja, hogy élete lényege, célja, ereje Istenben van elrejtve és mégis ebben a világban kell élnie, tudja, hogy ez a világ elmulik, hogy benne minden az állandó változásnak van alája vetve és mégsem teheti meg, hogy ne a legkomolyabban vegye azokat a feladatokat, melyeket az emberi élet legkülönbözőbb vonatkozásai állítanak eléje. Egyetlen igazság előtte: Krisztus és mégis kell az emberi művelődés útjait kóborolnia, mert erre hátróztott parancsot kapott Istentől, hogy a tudományok megismerése által gyógyulást, fejlődést teremjen embertestvérei életében. Tudja, hogy a végső cél Isten országa, amelyben nincs nemzeti és felekezeti ellentét és mégsem teheti meg, hogy amíg él, nemzeti és felekezeti kötelezettségeit elhanyagolja. Ez a magatartás az Isten és a világ valódi és igaz szemléletéből követ-

libontani, hogy előkerüljön az árpád-házi királyok várkastélya. Századokon keresztül senki se gondolta volna, hogy a domboldal ilyen értékes műemléket rejt magában. A Duna fölött, a hatvan méter magas várhegyen jórészen ma is állnak még az ősrégi várfalak és az egyik bástya belsejében egy román stílusú keresztboltozatos oszlopos terem van, amelyben a hagyomány szerint Szent István király született. Ezt még 1874-ben kápolnává alakította át Simor primás, de senki se gondolta volna, hogy a bástya belsejében épségben megvannak a királyi palota egyéb részei is. Utólag most már kiderült, hogy miért. Ugyanis a mohácsi vész után, 1530. és 1610 között hadászati okokból tervszerűen földalatti töltötték meg a királyi palotát és lassanként valóságos eklektikák. Egy egész kis domb keletkezett az egykori királyi palota fölött, benőtte a fű és teljesen feledésbe merült.

A kápolna teljes falmagasságban, eredeti építészeti és festészeti díszítéseivel együtt került napfényre. Az oszlopok, párkányok és bordák páratlanul finom faragása, az egész belső takaró festés a román építészeti legrészebb virágzásáról tanuskodik. Még a faragványokat is az eredeti színes festés borítja. Ez mind III. Béla korában készült délfraancia hatás alatt. Az eredeti, tizenkettedik századszázadi színes réteg főleg a tizennegyedik században egy olasz mester festett figurális kepeket, amelyek közül négy Szibilla és négy prófeta képe teljesen megmaradt a falon. Több újtestamentumi jelenet pedig töredékben.

A kápolna mellett két oldalkápolnát találunk. Az északiban a főpapi trónszék, a szentségfüke és az oltár volt, míg a déli oldalkápolnában a reneszánsz ornamentikával festett folyosó vezet a királyi, később pedig primási dolgozószobába. Az épségben maradt festett falrészek valószínűleg Filippino Lippi munkái. Elől, a bejáratnál hatalmas terem nyomaira bukkantak, amely valamikor száz személy befogadására szolgált. Itt az idő kegyetlen vasfoga dolgozott és mindebből jóformán semmi sem maradt.

Mindaz, ami egy esztendővel ezelőtt feltárult, csak a kezdet kezdete. De abból is, amit napfényre hoztak, meglátszik III. Béla, Nagy Lajos, Mátyás király egykori kastélyának körvonala. Az ásatások tovább folytának, hogy teljes egészében napfényre hozzák a palotát. A már szinte teljesen feltárt kápolnában is újból megkezdik az ásatásokat, mert a tartófal konstrukciójából arra következtetnek, hogy a padozat sokkal mélyebben lehetett. Az elmúlt napokban már meg is kezdték a padozat további feladását. Vitéz János híres reneszánsz erkélyének eddig egyes darabjait sikerült megtalálni. Az erkély a királyok arcképével díszített nagyteremből nyílt a Duna felé. Ez a terem a kápolnától északra állott és 1594-ben rombadőlt. Ezt is fel fogják tární.

Budapesten, a Városi színházban aug. 2-án ünnepélyesen nyitották meg és aug. 6-án zárták be az öt földrész minden országát átfogó keresztyén szövetségi mozgalom budapesti IX. világkonferenciáját.

Ausztráliából két delegátus, a Fülöp-szigetektől egy, Kinából egy, Indiából kettő, Madagaszkárból egy, Dél-Afrikából 22, Egyiptomból és Szíriából kettő, Palesztinából egy kiküldött jelent meg Budapesten. Az Egyesült-Államokból 100, Kanadából 12, Németországból 200, Lengyelországból 53, Angliából 34, Lettországból 12, Ausztriából 10, Bulgáriából 5, Finnországból, Norvégiából és Olaszországból 4-4, Írországból és Skóciából 1-1, Hollandiából, Litvániából, Spanyolországból 1-1 kiküldött utazott Budapestre, Romániából 42-en és Magyarországból a vidékről 840-en jöttek fel a világkongresszusra.

Augusztus 2-án délután 4 órakor a belső lipótvárosi református egyházközség akadémiauccai dísztermében szeretetvendégség volt a delegációk vezetői számára. Kelly európai elnök és Poling megköszönték a magyar kormány és a főváros megértését és kitüntetett támogatását és külön emlékeztek meg a magyar sajtóról is, amely nagymértékben vette ki részét a világkonferencia ismertetésében. A Városi Színházban lefolyt megnyitó gyűlésen először Ádám Jenő zeneművészeti főiskolai tanárnak konferenciái himnuszát adta elő a

budapesti egyesített baptista énekkarok négy száztagú együttese, majd Nyáry Pál református esperes lelkész mondotta el megnyitó beszédét. Nyáry Pál elnöki megnyitójában többek között kijelentette, hogy csak az Isten uralkodása hozhatja meg a világbékét és köztözheti a testvériség szent koszorújába a népeket. Ne karrikatúrák, látszatkeresztyének legyünk, hanem keresztül-kasul a megváltottság bizonyosságai.

Az elnöki megnyitót után Darányi Kálmán miniszter szólalt fel.

— Ez a hatalmas szövetség — mondotta Darányi — az egész világon azt munkálja, hogy Krisztus evangéliuma teljes hatalmával éljen az egyes emberek szívében és a keresztyén hit teljes mértékben áthatja a nemzetek életét. Magyarország, amely évszázadokon át védbástyája volt a keresztyénségnek, szívesen fogadja ezt a rendkívüli jelentőségű konferenciát, melynek munkálkodására Isten áldását kéri. Darányi miniszter szavait Victor János református lelkész angol nyelven, báró Podmaniczky Pál német nyelven ismertette.

A református egyetemes konvent nevében Balogh János főgondnok angol- és németnyelvű beszédében utalt arra, hogy a magyar reformátusok hálának a keresztyén szolidaritás kifejezéséért és örvendenek azon, hogy a nagyszámú gyülekezetben Magyarországnak igaz barátait ismerték meg.

Az evangélikus egyetemes egyház részéről Raffay Sándor püspök szólalt fel, aki meleg szeretettel köszöntötte a konferencia tagjait. Udvarnok Béla, a baptisták elnöke azt fejtette, hogy a fiataloknak Jézusra épp úgy szükségük van, mint az öregeknek. A vallásos ifjúsági szervezetek szószólója, Pögyör István református lelkész kiemelte, hogy más-más csoportokba tömörült az ifjúság, amelynek képviseltében beszél, de ő egyetlen nagy cél érdekében, hogy Jézus tanítványává tegye az ifjúságot. Ezután B. Papp István és Victor Erzsébet szólaltak fel.

A záróbeszéd során a világszövetség európai tagozatának elnöke, James Kelly glasgowi református lelkész kijelentette, hogy a konferencia résztvevői olyan városba jöttek, amelyben a keresztyénség eszményei köztiszeletben állanak.

D. A. Poling diákszövetségi elnök záróbeszédében azt kívánta, hogy „Budapest 1935” — ahogyan röviden emlegetik a gyűlést — az egész világon ajtót nyisson a keresztyén ifjúság előretörésének Krisztusért és az egyházért. Egy ország sem kerülhetne el a pénzügyi depressziót, amely az egész földre nehezedik. Mindenkinnek küzdeni kell a gazdasági nehézségek és a szellemi közöny ellen. Poling ezután beszámolt az egyes országok helyzetképeiről és hogy az öt világrészben a keresztyén szövetségnek mennyi szervezete van. Összesen négy millió tagja van C. E.-nek, több mint nyolcvanezer szövetségben és száz evangélikus közösségben.

Érdekes vendég érkezett ez alkalomból Budapestre, Westinghouse Kyles püspök személyében, aki az amerikai methodista egyházat képviseli a most megnyitott IX. protestáns világkongresszuson. Mr. Kyles a legelterjedtebb amerikai protestáns felekezetnek, a methodista egyháznak chicagói püspöke. Mintegy huszmillió lélekből áll a methodista egyház, melynek tagjai között feltűnő nagy számban vannak néger. Maga a püspök, a most Budapestre érkezett Westinghouse Kyles is néger származású, aki az amerikai négergyűlöletről többek között a következőket mondta:

— Nagyon kényes dolog lenne számomra ebben a kérdésben nyilatkozni, hiszen köztös elfoglaltsággal vádolnának. Elfoglult vagyok, mint néger és elfoglult vagyok, mint keresztyén is. Mint keresztyénnek, szegyenlenem kell magamat, hogy ilyen gyűlölködésről egyáltalán beszélni is lehet.

Az abesszin—olasz-viszályról pedig a következőkben nyilatkozott:

— Az amerikai négerök között csakugyan meg van a hajlandóság, hogy Abesszinia mellett állást foglaljanak. Érthető ez a fellángolás, hiszen ma már Abesszinia az egyetlen független ország a négerök ősi hazájában, Afrikában. Libériáról nem lehet, mint független országról beszélni.

A néger püspök kijelentette, hogy remélhetőleg sikerül békésen elintézni az afrikai konfliktust.

kezik. Ha Isten ebbe a világba, ennek adott viszonyaiba bele teremtett, akkor ezt a világot adótnak kell ismernem, ezt nem vehetem semminek, ebben a világban benne kell maradnom. Nem tévedhetek el ennek útvesztőin, mert ha egyszer ettől a világtól átfordultam Isten felé, ő rá segít arra, hogy ezt a világot új meglátással nézzem. Mig magamban néztem a világot Isten nélkül, csak a világot láttam, most, hogy Istentől a világ felé visszanézek, az Istentől nyert új látással, a világban új célokat, új értelmet, új feladatokat látok meg. Mivel a világ felett Istenben van életem tartó kötele megerősítve, a világtól nem félek, de a világ legyőzésében részt tudok venni.

Innen értjük meg, hogy az egyháztörténet igazi nagy alakjai milyen széles skáláját tudták az életnek megragadni és az emberi életnek milyen gazdag területén tudtak szolgálatot jelenteni. Eppen a református gondolkodás és életforma az, amelyik minden más keresztény irányzatnál erőteljesebben hangoztatja ezt az életmódot.

II.

Mi adott okot arra, hogy a fenti gondolatmenetet leírjam és mit akarok szolgálni ezzel az írással?

Egyházunk életében határozott ébredési folyamat indult meg a világháború után. A ránk zúdult nyomorúságok, mint jelek, Isten felé fordították tekintetünket és ő meg is ragadott lelkipásztorokat, híveket, sőt gyülekezeteket is. Gyermekünk, ifjaink között is sok jele látszott, hogy Isten meg akarja magát velünk ismertetni. Egyházunk gondolkozásában is felismerhetők azok a figyelmeztetések, melyek Isten felé irányították a gondolkodást és az elmét. Az első megtérés és még inkább az első megtérés elmulaszthatatlanságának követelménye világosan látszott meg egyházunk életében. A reformáció óta nem is volt korszak, amelyekben ez ilyen világosan meglátszott volna. Ennek ellenére ma azt látjuk, hogy valami szent gyámoltalanság vett erőt azokon a közösségeken, melyek a megtérés szükségességének hangoztatásán túl egyes egyedeiben a valódi megtérésig jutottak el. Az Isten valóságához eljutottakból nem árad vissza az erő a világba, sőt ellenkezőleg, mivel egyesek és mozgalmak a féltőn megállottak, a világban és az egyházban fontos és lényeges helyek apró ügyeskedések által olyanok kezébe kerülnek, kik kevésbé fontosnak tartották az Isten felé való odafordulást. Másfelől az ébredésben résztvevő mozgalmak bizonyos megmagyarázhatatlan élehetetlenség folytán olyan eszközöket és alkalmakat engednek ki a kezük közül, melyeknek felhasználásával újabb győzelmeket lehetne Isten akarata szolgálatában elérni. A második megtérés hiányának harmadik jele abban látszik, hogy a megindult keresztény kritika szava mindinkább elhallgatott. Mi nem keressük a harcot, megmaradunk a lelki csendes ápolásban.

Mindezek annál szomorúbb tünetek, mert a nálunk megindult u. n. általános megébredés után a reformátori gondolkodásnak a felújulása következett be. Ez a gondolkodás pedig, amint azt teológiánk képviselni igyekszik, nem oldja fel a megtért embert azok alól a kötelesek alól, melyeket Isten ebben a világban állít eléje. Ez a gondolkodás a félmegtérés helyett az Isten és világ ellentétét egyik oldalra is fel nem oldó teljes megtérést követel, mert világosan mutatja az utat Istentől az emberig és Isten igényét az általa megtalált emberen keresztül az egész világ minden vonatkozása felé.

Gyámoltalanságunkat csak fokozza az a körülmény, hogy míg mi tétlenül ámulgunk, egyre több szervezett munka-rend jelenti be igényét az erdélyi földön. Mi elhanyagoltuk azokat a hatásvonalakat, melyekkel Isten ebben a világban gondviseli gyermekeit, így társadalmi szervezeteink, gazdasági életreink, kulturánk olyan csoportok kezébe kerül, melyek élehetetlen tömegeinket vagy kizsákmányolják, vagy idegen érdekek szolgálatába vonják, vagy az emberi életnek legalacsonyabb színvonala felé szorítják. Ilyen módon pedig a bűn diadala terjed és annak az emberi társaságnak a sajátos jegyei tűnnek el, melyeket Isten gondjainkra bízott.

De van a kérdésnek még egy vonatkozása. Mivel a világ felé szóló kritika hangja ellanyhult s nem ragadunk meg olyan eszközöket, melyeket Isten igéje meg tud szentelni, még egyházi közösségek is nyulnak olyan eszközökhöz, melyek semmiképpen sem állják ki Isten kritikáját. Az áldozat, a sáfárság, az Istentől megszentelt komoly munka gondolatát kellő erővel nem hirdetjük, nem próbálunk református társadalmunkon belül olyan szervezeteket létrehozni, melyek a keresztény összetartás ereje által szolgálnák a hívek és azokon keresztül a gyülekezetek jólétét, így újra itt áll előtünk a sok bából, mutatványokból, italkimérésből pénzeket szerző keresztény alakulat. Évekkel ezelőtt szinte úgy látszott, hogy megnyertük a csatát és ma egyre másra kapjuk a híreket az egyházi testületek pénzszerzési célból rendezett mulatságai felől. Vajjon nem vagyunk-e hibásak abban, hogy nem hirdettük és nem mutattuk eléggé, hogy van más, megszentelt útja is a keresztény pénzszerzésnek?

Élehetetlenségünknek még csak egy jelére akarok rávilágítani. Minden új gondolat természetesen gyenge, ezért keres maga köré egy tábor, amelyik azt védje. Minél értékesebb egy gondolat, azt annál egyoldalabban kell védeni. Az egészséges gondolat a társaságon túl nő, sőt a társaságot is szétmátaszítja, ha annak keretein kívülieket is megnyert. Református ébredésünk gondolatai is kis társaságokra voltak bízva. Ma nagyon gyakran azt látjuk, hogy ezek a társaságok meggyengültek, viszont a gondolat, amit képviseltek, olyan lelkekben fogant meg, vagy olyan embereket kerített a maga

hatása alá, akik a gondolatot felvető társasággal bizonyos okok miatt szembe kerültek. Ilyen viszonyok között a második megtérés követelménye a szétomló forma csakazértis való védelme helyett az egygondolkozású tábor új csoportosítása, új munkaközösségek létrehozása lehet, új hangsúlyadás céljából. Ma az a belmissziói gondolat, amivel egyházunkban széles rétegek kerültek ellentétbe, olyan társaságok védelmébe kerül, melyek azzal évekkkel ezelőtt merőben szemben állottak.

Az a helyzet, amelyben ma vagyunk, azt a figyelmzettetést hozza, hogy minél inkább mutassunk rá Isten követelményére: a teljes megtérésre.

Nézzünk vissza onnan, ahová ő emelt, arra a világra, amelyben élünk és itt az irányítás és vezetés szerepét egyetlen területen se adjuk át azoknak, akik az általunk Isten előtti felelőséggel felismert életérdekek körén kívüli vannak.

LÁSZLÓ DEZSŐ.

A Krisztusban való egység.*

A Krisztusban való egység nem dltom. Bizonyoság rá az egész Kijelentés, hogy ez Isten akarat. A széthulló emberiséget Isten Krisztusban akarja összefogni. Ezért az egységért imádkozott az Úr Jézus (Ján. 17 : 21—23), hogy anynyira teljes legyen, mint az Ő egysége Mennyei Atyjával.

A Krisztus tanítványainak ez az egysége azonban nemcsak bizonyos reménység, hanem élő valóság is, mint általában minden, amit az ember hite által nyer (Zsid. 11 : 1.). Tapasztalati tény, hogy akik Jézusban megtalálták Istent, minden faji és felekezeti határon túl egymást is megtalálják. Isten országának ez az eljövendő nagy egysége valójában időtlen valóság, hiszen a múltban is megtaláljuk, már az első pünkösdkor, élő valóságként. (Zsidók, görögök, médek stb. egységforrása.)

A mai tényleges helyzet általánosságban kevés jelét mutatja ennek az egységnek. Krisztus egyháza felekezetekre oszlik. Ez tökéletlenség, idői és emberi vonás van benne. Krisztus nem sok külön egyházat, hanem — milyen találóan szép a magyar elnevezés! — *egy házat* akar. Sohasem szabad zárt egységnek tekinteni, egyedül üdvöztőnek tartani egyik egyházat sem. Számolnunk kell vele, hogy a *kényszeri elkülönítés mögött bűnös emberek vannak* és egyik se állíthatja, hogy ő minden fogyatékoság nélkül az ideális krisztusi közösséget képviseli. Annál szomorúbb, hogy erre a kizárólagosságigényre nemcsak egy felekezet (mindnyájan tudjuk, hogy melyik) mutat nyílt példát, hanem erről tanuskodik, elvi színvallás nélkül is, az általános felekezetközi helyzet ma köztünk. Ha nincs is nyílt vallásháború Krisztus egyházai közt, senki se tagadhatja, hogy a felekezetközi békeség legtöbbször gondosan ápoltság látszat s ahogyan megvagyunk egymás mellett, nem egyszer farkasszemmel nézve, vagy versengve, az nagyon is méltatlan az Anyaszentegyház Fejéhez. Elég itt utalnunk arra a nemtelen lélekhalászásra, aminek a mai könnyű vallásváltoztatási mód köztünk olyan tág teret nyújt. Hányszor halljuk ezt a sóhajást: „Miért van annyi

felekezet?” Ez az őszinte kifakadás nemcsak az egyszerű nép és lelkipásztorok millióinak lelkében élő egységvágyról tesz bizonyosságot, hanem jelzi azt is, hogy még mindig sokkal több a testvértelenség, mint a testvériség a keresztyén felekezetek közt. De bármilyen szórványosak és erőtlének is a felekezetközi testvériség jelei köztünk, mégis ez az útja a Krisztusban való teljes egységünk kiépülésének, megvalósulásának, amelyről nem mondhatunk le.

Távoli ez a cél, de nem reménytelen. Megvalósul. Szándékosan beszéltem az egység, megvalósulásáról és nem megvalósításáról, mert *nem mi valósítjuk meg, hanem a Szentlélek Isten.* És éppenezért bizonyos. Ezzel kell mindenekelőtt tisztában lennünk, ezt kell hinnünk s akkor nem fogjuk reménytelen ábrándnak minősíteni.

Másfelől tény, hogy bár Istennek műve a Krisztusban való egységnek a felekezetközi testvériség útján való kialakulása, nekünk, embereknek is részünk, ránk bízott feladatunk van ebben. Mik a legközelebbi, éppen mireánk váró feladatok az adott körülmények közt?

1. Első és mindenekelőtt való tennivalónk, hogy *imádkozunk ezért az egységért.* Azonban ne feledjük, hogy az át nem érzett ima ezen a téren is hiábavaló. Ott kell tehát kezdenünk az imádkozást a mi tényleges helyzetünk bajainál, áldásainál. Konkrét dolgokra irányuljon az imádságunk. Másfelől, bár a legjobb indulatu, mégis szintén hiábavaló az imátlan, pusztá kivánság: „Bárcsak ne lenne annyiféle templom!” Hogy őszinte ez a kivánságunk, ez még nem elég: *legyen imádságunkká!*

A biblia és a történelem tanúsága szerint a növekedő mustármagnak, az Úr családjának, mint egyre szélesbbedő közösségnek, valósággal éltető levegője az imádság. Hatalma ugyanaz ma is, ami régen volt, azaz Isten ma is éppen úgy meghallgatja és megáldja az igazi imádságot, mint bármikor. Ha mégis nagy a testvértelenség a keresztyének közt, csak az Ige igazsága telt be rajtuk: „Nincsen semmitek, mert nem kéritek.”

* Előadás az Ev. Világszövetség Erdélyi Ága alakuló gyűlésén, a székely fővárosban, 1935 aug. 28-án

Szükség van az *egyének* imádságára. Meg kell látnia mindenikünknek külön-külön egyfelől azt, hogy kiki maga az első akadály az egység útjában, másfelől azt, hogy minden keresztyének egységesítéséért vajmi keveset tehet egy ember s ez nincs is valószínűleg órá bizva, de az igenis mindenikünkre rá van bizva, hogy én egyénileg kész legyek a testvérségre, Krisztus minden tanítványának egységére. Annyira kész vagyok rá, amennyiben utat is nyit előttem Isten, hogy ezt a közösséget s annak áldását megérezzem.

És szükséges a *közös* imádság ezért az egységért. A rendes istentiszteleti alkalmakon és bibliakörökön az ilyen imádkozást megelőzőleg nem haszontalan felhívni a figyelmet ennek jelentőségére: arra, hogy Isten ezt akarja és megvalósul akár általunk, akár nélkülünk, hogy ez az egyetlen lehető útja a világébékének és minden nemzetközi probléma teljes megoldásának.

Az egységünkért való közös imádkozás alkalmait különösen akkor kell meglátnunk és felhasználnunk, mikor több felekezet gyermekei kerülnek össze és lehetőség van a közös imádkozásra.

2. Az egységért való közös imádkozással szoros kapcsolatban áll a közel egy évszázada létrejött *Évangéliumi Világszövetség* szolgálata. A World's Evangelical Alliance, melynek Erdélyi Ága most tartja szervezkedő konferenciáját, 1846-ban azzal a kifizűött céllal jött létre, hogy a Szentháromság-Egy-Istenben hívő keresztyéneket, tehát akiket egyáltalán be lehet venni Krisztus tanítványai közé, közelebb hozza egymáshoz, eljövendő nagy egységüket munkálva. E szolgálat oroszlánrésze imádkozásból és imahetek megrendezéséből áll már hosszú évtizedek óta. Ez évenkénti, nálunk is meggyökeresedett imahetekben résztvenni, azt lehetőleg minden gyülekezetbe bevezetni és, ahol csak keresztülvihető, a testvérfelekezetekkel együttesen tartani — jelentős szolgálat az egység érdekében. [Jó lenne, ha az Év. Világszövetség Erdélyi Ága, mostani szervezkedése után nyomban programot is dolgozna ki a szélesebbkörű és viszonyainknak megfelelő munkálására a felekezetközi testvériségnek. Az imaheti program átdolgozása vagy bővítése szükséges, de ezen túl még más alkalmak felkutatása és segítségnyújtás, indítás is. (Az egység szolgálata a saját útján stb.)

Hogy azonban ez a szervezet feladatát teljesebben betölthesse, ahhoz az szükséges, hogy minél nagyobb számmal tömörüljünk köréje és áldozattal is támogassuk, amint erre szükség mutatkozik.

3. A másik feladat: *igyekezzünk megismerni a testvérfelekezetek munkáját*. Nyelvi kereten belül ez azt jelenti, hogy kísérjük figyelemmel a többi magyar, elsősorban református egyházak munkásságát: felemelő látni a megújulás és

élet gazdag jeleit a magyarországi, jugoszláviai és szlovenszkoói magyar református egyházak életében. Ez egyházak reprezentáns lapjait mi is megrendelhetjük,* jelentősebb híreiket a Kialtó Szó is közli. Ez ugyan még nem felekezetköziség, mert hiszen a magyar reformátusok hitelvi és egyházszerkezeti téren az egész világon egyek, de az adott helyzetben számunkra mégis ez az első és elengedhetetlen lépés a Krisztusban való egység felé.

Az ország határán belül feladatunk kettős: minél teljesebben *megismerni és imádságainkban hordozni a többi magyar egyházak életét és megkezdeni rendszeresen ezt a munkát a román testvéreink irányában is*. Ezen a téren, bár szórványos, de rendkívül jelentős kezdeményezéseket tett a Kialtó Szó és Református Szemle több cikkben az elmúlt év folyamán.

Ugyancsak szórványosan, de történtek lépések arra is, hogy más, távolabbi népek keresztyénsége se legyen teljesen ismeretlen előttünk. Utalok itt Az Út c. lapunk közleményeire a németországi eseményekkel kapcsolatban és a Református Szemlének régebbi „Világkávínizmus és világkeresztyénség“, majd újabb „Amit mások végeznek“ c. rovatára. Egy-egy nép ilyen szempontból való bemutatása könyvalakban is, sokat szolgál az ügynek.

Itt kell megemlékeznünk a legutolsó évtizedben létrejött, a krisztuskövető egyházak egységesítését célzó Stockholmi Mozgalomról, mely a vele kapcsolatos vagy hasonló, jobbra szociális segítséssel munkálkodó nemzetközi keresztyén alakulatokkal együtt különösen az egymás megismerése terén tett sokat. Az, hogy sikerült bár egyszer imádkozó közösségbe, nemzetközi és felekezetközi konferenciára összegyűjtenie a világ valamennyi keresztyén (valamennyi szentháromsághívő, kivéve a távolmaradó római katolikus) felekezetének követőit, olyan jel, melyért hálát kell adni és továbbhaladásáért imádkozni mindnyájunknak kötelessége.

4. Nem elég azonban megismernünk, *meg is kell becsülnünk egymás hitbeli felfogását*. Ez nem jelenti azt, hogy szemet hunyjunk olyan dolgok előtt, amit mi a Kijelentés fényében helytelennek ismertünk fel, még kevésbé jelenti a saját hitünk megismert igazságainak megtagadását, azok súlytalanítását, vagy bárminő megalkuvást, hanem egyszerűen megadni azt a tiszteletet, amit a saját hibeli meggyőződésünk számára mi is megkívánunk másoktól. Sohasem szabad egy krisztusi hitet úgy nézni, hogy az mindenestől lerombolandó. Sőt a legprimitívebb pogány is érzi, hogy ő függ valakitől. Természetesen *amennyiben krisztusnélküli valakinek a „hite“, annyiban a feladatunk vele szemben a misszió. De ahol az élő Krisztus sze-*

* „Ref. Élet“, Bp., IX., Kálvin-tér 8.; „Magvető“, Feketic, Dunavska banovina, Jugoszlavia; „Ref. Egyház és Iskola“, Cicerovce, via Vel. Kapusny, vagy „Kis Tükör“, Komárno, Jókai-u. 18., Cechoslovakia.

retetében égne a szívek, ott nem azt kell keresnünk, ami elválaszt egymástól, hanem ami összeköt.

A mélyre kell néznünk és meg kell látnunk az alapvető kapcsolópontokat: Istennek a Szentírásban adott Kijelentését, mely akárhogyan is, mindenik keresztyén felekezetnél végső tekintély, felmerülő vitákban döntő szó: a Miatyánk mindnyájunk legdrágább imádsága és van egy közös hitvallásunk, a Hiszekegy. Módot kell találnunk végre arra, hogy ezeket a közös kincseket közősen is tudjuk használni! A meglevő közös alkalmakat el kell mélyítenünk: ne csak üdvözöljék egymást a felekezetek, ha összeketülnek, hanem imádkozzanak is együtt! Volt alkalmam résztvenni olyan lelkészi összejövetelen, ahol képviselve volt minden magyar és minden román felekezet s míg örömmel hallgattam a vitát kerülő, testvéri szavakat, fájó szívvel nélkülöztem a bizonyosan összebbhozó közös imádságot és az egy bibliának olvasását. Itt kell megjegyznem, hogy a közös mulatságok, bálok őszinte kapcsoló-voltában nem hiszek s azokat teljesen elvetendőkné tartom.

Ki kell mélyítenünk és szaporítanunk kell a meglevő összekötő alkalmakat a felekezetek közt: az egymás ünnepein, konferenciáin való részvételt, egymás munkája iránti érdek-

lődést, az egymás imádságban való hordozását és új kapcsolópontokat kell keresnünk és ápolnunk. A mostani könnyelmű hitelhagyásokkal szemben Krisztus igazi tanítványainak minden felekezet részéről egy közös frontba kell tömörülnie, mert ebből a sok és sokszor szégyenletes háttértől csereberéből minden lesz, csak Krisztusban való egység nem.

Jelentős kezdeményezés és biztató ígéret, hogy a vasárnapi iskolai munka terén már van bizonyos egységünk, együttműködésünk több felekezettel.

Hadd mondjam meg végül egy szóval, hogy miből lesz valóban és feltartóztathatatlanul a Krisztusban való egység köztünk: hitből. Az igaz hitből, az egyre mélyülőből, az Istenhez egyre közelebb vivő hitből. Mert Isten közbül van s mi körülötte és ha Hozzá közelebb lépünk, egymáshoz is azonnal közelebb kerülünk.

Az élet máris áttöri a korlátokat. Úgy, "ahogy tudja. Nincs hatalom, amelyik vegyesházasságokat, a különböző felekezetű emberek igaz testvéri barátságát meg tudná akadályozni. De mindez csak intőjel arra, amiben minket most úttörésre hív az Úr, arra, amikor a hit kezdi dönteni le a korlátokat és a Szentlélek kiáradása nyomán lassanként testet ölt a minden választottak egysége Krisztusban. (H. J.)

Hol vannak a férfiak?

Tagadhatatlan, hogy a háború óta jelentkező válságok között külső látszatra első helyen áll és igen nagy fontosságú a gazdasági válság, azonban nem kevésbé fontos és következményeiben épp oly kihatású a lelki válság és morális válság.

Keleten — a vörös fény kábulatában — embermilliók az istentelenség tanát veszik át hivatalos támogatás mellett, viszont nyugaton a protestantizmus nagy hazájában, a germán nagyhatalom területén, a pogány istenség sötét árnyai emelkednek ki egy nemzeti öntudatra ébredni akaró nép levegő után kapkodó bódulatában. Valóban, az emberiség vitustáncát járja — a különböző válságok mindent elsöprő hullámai között és ebben a hatalmas chaoszban mit csinálunk mi kisebbségi sorsban élő erdélyi reformátusok?

A válság ma mindenütt jelentkezik, nemcsak nálunk — hanem magyarországi protestáns, helyesebben református testvéreinknél is s ha elolvassuk a négy magyarországi püspök jelentését az ottani református fajttestvéreink életéről, szomorúan kell megállapítani, hogy bizony a lelki és morális válság még jobban tombol talán, mint nálunk.

De éppen ebben a sivár helyzetben kezd kibontakozni a reformátusság ellenakciója, mely lassan, de öntudatosan kezd megoldani, helyesebben, még csak megindítani az önmagunk megszervezésének problémáját, hogy így beigazolja, hogy a protestantizmus megállja a helyét s még csak most tudja igazán betölteni hivatását. Megrendezték az első országos református kiállítását, megalkották az országos szeretet-szövetséget, megkezdték a református telepítéseket olyan helyeken, hol már a hívek kihalása folytán az egyház életének megszűnése fenyegetett, megkezdték a harcot az egyke ellen és már konferenciákon harsogják szét az „egyke” káros hatását egyházi és faji szempontból. Foglalkoznak az ifjúság kérdésével, a szórványproblémával, faj-

védelemmel, népünk mezőgazdasági nevelésével és általában a szervezkedés kérdésével.

Ime tehát a protestantizmus renetssansa. És most nézzünk körül a mi portánkon. Ha a gazdasági válság másutt felütötte a fejét, az itt már tömegnyomor formájában jelentkezik, ha az önzés és anyagiasság másutt kísért, az itt már iskola- és egyházfeladásban vigyorog felénk, mint szörnyű valóság és nemzetárulás s ha máshol lelki válság és morális válság van, az nálunk már az elbukás és összeomlás határán mozog. Kis mécsesek pisldákolnak eme nagy lelki sötétségben, lelkészek, de csak egyesek apostoli munkája, presbiterek és néha presbitériumok heorikus lábmegetése, nőszövetségek és leányszövetségek megható és csak a női lelkekben meglevő szívós és kitartó küzdelme a hitetlenség és nyomor ellen és azonkívül semmi. És ebben a hősties, a haldáll dacoló egyház- ez nemzetmentő munkába most kell belekapcsolódnai a férfiaknak, a férfiszövetségeknek is.

A férfiakat és azok szövetségét, a keresztyén református férfiszövetségeket át kell hasna mindenekelőtt egymással szemben a keresztyén testvéri szeretet, amely, mint ugyanolyan sorsközösségben élő nemzet tagjait, testvérekül kell egymáshoz kapcsolja, amely szeretet lebontson közöttük minden eddig esetleg fennálló választalat és így közös szent és éppen nehézsége miatt hőstiesnek mondható egyház- és nemzetmentő munkára sarkalja őket. A cél két féle: 1. az egyház, mint nemzeti kulturánk és adottságunk végvára területén belül vallás- és kulturvédelem; 2. egymás gazdasági és anyagi felsegítése és támogatása.

Számba kell venni először az erőket, a szükségleteket és mindenkinek kivenni a részét a munkából. Az öskeresztyének még szegényebbek, még nyomorultabbak voltak, de a hit csodákra inspirálta őket.

Legelső célkitűzés tehát minden férfiszövetség elé: egyházam és iskolám megmentése. Ezt minden áron

és utolsó erőfeszítéssel is biztosítani kell, mert az egyház és iskola „ma a kálvinizmus utolsó lobogója” s ha ez a lobogó elbukik, úgy elbukott a református hit és a magyar faj is azon a helyen. Meg kell tehát teremteni az egyház és iskola fenntartásához szükséges anyagi eszközöket mindenképpen és minden áldozattal. Egyházi adóbehajtás, gyűjtés, adományok mind alkalmasak erre célra s a férfiszövetség meg kell találja a módot a legalkalmasabb eszközök igénybevételére!

De ezek csak „elemi” szükségletek! Az egyház az általános művelődés célját is kell szolgálnia és a férfiszövetségnek segítséget kell nyújtania a felnőttek kultúr-szükségeinek kielégítésére is, kulturházak, olvasókörök felállítása, előadások rendezése, tudományos és szórakoztató felolvasások rendezése útján, hisz népünk szomjazza a tudást s oly nehezen jut hozzá, már pedig egy műveletlen, elmaradt nép elveszti a létjogosultságát arra, hogy a nemzetek közt megállja a helyét. Tanácsadó órák és összejövetelek tartandók hetenként egyszer, hol az új törvényekről, az új rendeletekről, a népet érdeklő szakkérdésekről tartandók előadások s a férfiszövetség a lelkeséssel az élen gondoskodik arra megfelelő szakemberekről.

A földműves lakosság részére földműves iskolák, vándortanítók állítandók be s mindez az egyház keretén belül. Mert már csak magunkra vagyunk utalva és csak az egyház az a nemzetközileg is védett keret, amelyen belül népünk művelődése, nevelés minden fokozatban megoldható.

Második fontos probléma az egymás-segítése elve és pedig a testvériség és a keresztyéni szeretet elve alapján. A férfiszövetség egy olyan testvéri hálózat kell legyen, melynek minden keresztyén református férfi tagja, amely minden tagjáról gondoskodik, azt elmerülni, elpusztulni nem hagyja, sőt hóna alá nyújtja kezét és az elbukni akarót felemeli, támogatja, biztatja, erőt és reménységet önt belé.

Lányszemként kell tehát megszervezni az egymás támogatását és gazdasági felsegélyezését. A református iparost és kereskedőt támogassa a református földműves és viszont ezek a rétegek támogassák az intellektueket, orvosokat, mérkököket, ügyvédeket stb. s mindenik adja a maga tudását, a maga alkotását, a maga termelését testvériesen, önzetlen módon, hogy ezáltal egymás kölcsönös segítésén és támogatásán keresztül megmenethető legyen az egyház, a nemzeti kultúra és az egyházat alkotó egyének egzisztenciája. Mind szűkebbre szorúl a gyűrű s ha mi most az utolsó percben nem eszmélünk rá arra, hogy egymás segítsége és támogatása nélkül elveszünk, úgy bizony-bizony végig fut rajtunk a történelem vihára és mi ott maradunk a romok között. Minden elveszett egzisztencia, minden kidűlt család egy koporsó-szeg a mi egyházi és nemzeti létünk temetőjében! A tarogató már rég megharsant, Makka Sándor pláspók és mások már rég belekiáltották a pusztába a magunk megsegítésének parancsoló szükségességét s jaj nekünk, ha ezek a hangok nyomtalanul vesznek el a pusztában, mert a halott csönd már a temető csöndje lesz.

A férfiszövetség munkájának egyik legszebb, de legnehezebb része a munkanélküliek támogatása, elhelyezése és segítése. Nem szabad egyetlen református embernek és családnak nyomorúttal elpusztulnia addig, míg a többinek meg van a mindennapi kenyere, mert abból a darab kenyérből juttatni kell az elesetteknél is. Minden egyház és városokban minden parochiális kör tartsa tehát nyilván a maga tagjait, a munkanélkülieket helyezze el, addig is gondoskodik segélyezésükről és teremse elő a legszükségesebbeket maguk és családjuk részére. De ehhez hasonló és ehhez méltó szép feladat az ifjúság elhelyezése is. Református ifjaink ma, ha el is végzik iskoláikat, ha tanúlnak is valami mesterséget, céltalanul ödöngenek, sehol sem akarják őket felvenni, végül vagy elzúllanak, vagy szélsőséges eszmék szolgálatába állanak. Ezt meg kell akadályozni.

Református kereskedő alkalmazzon elsősorban református inást, segédet, hivatalnokot, viszont az ifjúság

mutassa meg, hogy méltó arra, hogy a református társadalom őt felkarolja, mert szorgalmával, becsületességével és tudásával csak előmozdítja a saját maga és munkaadója érdekeit.

Ne maradjon egyetlen hittestvérünk és fajtestvérünk munka-elhelyezkedés és alkalmazás nélkül.

Nyilvántartást kell vezetni az elhelyezkedni akaró ifjúságról s egy külön bizottság gondoskodik az elhelyezkedési lehetőségekről.

Az elhelyezkedéssel és egymás támogatásával szorosan összefügg a szövetségi problémája, ahol saját hit- és fajtestvéreinket tudjuk elhelyezni, mert másutt elhelyezkedési lehetőség nem igen akad. A gazdasági meg erősödéssel együtt jár a családmegalapítás problémája, mely szintén propagálandó, mert hisz számunk folyton csökken, minden évben kevesebben lesznek, kik az egyház és nemzeti kultúra fenntartásának terhét vállukra vehetik. Mi lesz, ha végleg lepad ezeknek a száma? Tehát a férfiszövetség propagálja a családalapítást és harcoljon az egyke ellen ott, ahol az felüti a fejét, mint ahogy harcolnak e tekintetben magyarországi református testvéreink is.

Ha a férfiszövetség megizmosodott és már az egyház és iskola fenntartás ügyének megszervezése lehetővé tette ezen problémán túlmenő egyházi és faji problémák megoldását, úgy előtte áll a szociális problémák egész légiója, kórház, árvaház, menedékház, szegényház, aggok háza, melyek mind-mind egy-egy oszlopa lennének egyházunk és nemzetfenntartó erőnek.

Vegyünk példát a szívjószág és erős akarat tekintetében a mi nőinktől, kik gyengébb fizikummal ugyan, de lelki erővel szívósan állják a harcot, nem csüggednek és dolgoznak.

A férfiaknak nemcsak példát kell követniök, hanem túl is kell szárnyalják. Minél nehezebb a megpróbáltatás, annál több lelki erőt ad az Isten és meg kell mutatni, hogy nem csüggedünk, hogy méltók vagyunk öseinkhez s hogy a mai generáció is hivatása magasztaltán áll s hogy utolsó csepp véreig tud küzdeni és fog küzdeni hitéért, nemzeti kulturájáért és saját megtartásáért. Adja Isten, hogy úgy legyen.

DR. SÓÓS ISTVÁN.

A protestáns egyházak hivatalosan templomaikban eddig nem ünnepelték meg Szent István emléknapját. Ennek a helyzetnek megváltoztatása érdekében a legnagyobb kálvinista egyházi ujság, a Református Élet már évekkal ezelőtt mozgalmat indított és azt kívánta, hozzon törvényt az országgyűlés augusztus 20-ának nemzeti ünneppé való nyilvánításáról. Ennek a gondolatnak adott hangot most a Kálvin-téri templomban Muraközy Gyula lelkész. — Mindnyájan érezzük — mondotta Muraközy Gyula —, mennyire helyes volna, ha a magyar állam jobban és szélesebbkörűen biztosítaná az első magyar király, Szent István emlékét és nem volna szabad megelegedni azzal, hogy csak a legnagyobb magyar keresztyén egyház ünnepejen ezen a napon. Bátran mondhatjuk első királyunkat Szent Istvánnak mi is, hiszen a magyar nemzet egy-egy jelzővel emeli ki nagyjait. István királlyal a magyar próféták sora indul meg. Nélküle elpusztult volna a magyarság, az egész nyugat felsorakozott volna ellene, hogy egy pogány népet visszazúzzon őshazájába. Attól függ a magyar nemzet jövője, nő-e benne a keresztyénség. A magyarság holnapja Jézus, aki bántja az ő királyságát, az nemzetének és sirt.

A vasárnapi iskolákért.

Egyházi főhatóságunk körlevélben hívta fel a gyülekezetek figyelmét, hogy szeptember hó utolsó vasárnapját a vasárnapi iskolai munka kérdéseinek homlokterbe állítására szenteljék. Mi ezt a gondolatot csak helyeselni tudjuk, ezért olvasóinkat kérjük, hogy ott, ahol állanak, ebben a munkában minél öntudatosabban vegyenek részt.

Ha azt akarjuk meglátni, hogy a vasárnapi iskolai munka érdekében egyházunknak miért kell különös hangsúlyt kifejeznie, a legvilágosabb feleletet úgy találjuk meg, ha a vasárnapi iskolai munka legszebb áldásaira mutatunk rá.

A vasárnapi iskolai munka legnagyobb értékét abban látom, hogy *Isten Igéjét* akarja hirdetni a gyermekek közt. Ennek a jellemvonásának már le kellene győznie minden ellenvetést, amit ellene lehetne támasztani és egy ilyen természetű munkáért viszont minden áldozatot meg kellene a keresztyén gyülekezeteknek hozniok.

Az *Igét szabad keretek* között akarja a vasárnapi iskola hirdetni. Ez legelső sorban azt jelenti, hogy mindent megtesz abban az irányban, hogy a gyermekek lelkéhez közel tudjon férközni. Ebben a módszerei jellegben a vasárnapi iskola a kötött vallástanítást és gyermekiszentiszteletet felül tudja mulni, ha azok, akik a munkát végzik, a munka szabadságával igazán tudnak élni.

A vasárnapi iskola *gyakorlati munka* akar lenni. Ezt úgy értem, hogy a Szentírásban közzölt isteni parancsokat a gyermek életének egész területén alkalmazni kívánja. Nem elégzik meg a lelkek ápolásával, noha ez a munka alapja. A lélekben megnyert gyermeket testének, pénzének, idejének, minden képességének felhasználásával akarja a világ legyőzésére kibocsátani. Evégből a gyermek egyetlen képességét sem akarja elhanyagolni. Így a lélekápolás mellett a gyermekeknek mindig azokat a képességeit veszi különös gondjába, amelyek leginkább el vannak hanyagolva. A vasárnapi iskola az Ige alapján álló teljes érdeklődési-körű embert szolgálja a gyermekben.

A vasárnapi iskolai munka a komoly *keresztyén közösségért* küzd. Ma, amikor az egyéniség elvész a közösségben és a közösségbe nem tagolt ember felőrödik a roppant küzdelemben, amikor a keresztyén egyház szervezetlensége miatt nagy célok szolgáltatától esik el, elmulasztathatatlán kötelesség a gyermekek keresztyén közösségének megszervezése. A határok széttagolják az emberiséget, a társadalmi ellentétek megbénítják a különböző osztályok kapcsolatát. A vasárnapi iskolai munkában az egész világon 40.000.000 gyermek alkot egy világszövetséget és helyi alakulataiban minden ere-

jével azon van, hogy egymáshoz közelebb hozza a szétválasztott gyermekeket.

A vasárnapi iskola a *szolgáló emberért* küzd. A kicsi emberpalántában már felébreszti a másik iránti felelősséget. A vasárnapi iskolásaink három árváról gondoskodtak adományaik által az árvaházunkban. A misszió érdekében tett szolgálataikat sem lehet lebecsülni.

Ez a munka különös hangsúlyt ad annak a református gondolatnak, hogy az igehirdetés gondja, noha legelső sorban a lelkipásztoron nyugszik, mégsem kizárólag az övé. Alkalmat ad, hogy *nem lelkészjellegű* egyének is résztvegyenek az igehirdetésben. Ezzel arra mutat, hogy az Ige nem a lelkipásztorok titkos tudománya, hanem az egész keresztyén egyház közös kincse. A vasárnapi iskola tehát az egyetemes papság gondolatára is súlyt helyez.

Ez az Isten Igéjéből kinövő sokágu, de mégis tetmézes egységben folyó református munka mindig arra a *nemzeti jellemre* néz, melyet résztvevői hordoznak. A nemzeti nevelésben való döntő szerepe abban van, hogy a nemzettest tagjait átminősíti, új alapra állítja. Új kötelezettséggel iktatja bele a nemzet életébe. Formailag nézve, a legfontosabb eszköze a nemzeti nyelv, melyet az igehirdetés által megszentel. Mivel a református egyházak mindenütt a nemzeti nyelvet tekintik az egyház nyelvének, ezt a nyelvet féltő szeretettel ápolni igyekszik minden országban a vasárnapi iskola.

Alig tizenöt éve, hogy ez a munka a mi egyházunkban is a szélesebb érdeklődés vonalán belül került. Mai legnagyobb kérdése az, hogy miképpen tud igazi lényege felé még jobban közeledni és miképpen tud újabb gyülekezetekben és iskolákban magának tért hódítani. Mindentütt a munka céludatosságát és állandóságát kellene sokkal inkább biztosítani. E tekintetben nagy szolgálat lenne, ha egyházunk legszélesebb világi rétegei a munka mögé állának. A vezetők legsúlyosabb feladata az önzettség és lelki elmélyülés fokozása. A gyülekezeteknek minél alkalmasabb külső keretekről kellene gondoskodniok. ő.

A német „Luther-nap“ július 2. és 5. között Hannoverben, D. Meisner püspök elnöklete alatt mintegy 120 kiküldött jelenlétében ment végbe. A gyűlések azt az álláspontot foglalták el, hogy: „Hitvallásról csak ott lehet beszélni, ahol az egyház engedelmessékedik az Igének és hitvallása parancsait végrehajtja. Minden olyan egyházkormányzat elvetendő, amely ugyan a lutheri hitvallásokat elfogadja, azonban másfelől egyházon kívüli befolyásoknak engedelmessékedik.“

A hódmezővásárhelyi református tanítótestület elhatározta, hogy a hódmezővásárhelyi gyermekek szeptembertől kezdve minden nap el fogják mondani ezt a hitvallást és fogadalmat: „Református hitű vagyok, míg élek az maradok, megigérem, megfogadom, hogy hittemet holtig vallom. Amen.“

Vasárnapi iskoláink és árvaházunk.

A keresztyén hit szeretet által munkázkodó valóságát a közösségben, az egymás terhe hordozásában látjuk.

Erdélyi vasárnapi iskolás gyermekeinknél ezt eddig legjobban az árvaházzal való kapcsolatokban találtuk meg. Hét éve, pár kivétellel, egyházkerületünk mindenik vasárnapi iskolája szolgáló szeretetével vette körül az árvaházat. Szilágyság, Zsilvölgye és Bráila közt élő vasárnapi iskolák szolgálata itt találkozott s e szolgálóban megérezték a közösséget. Gyermekeinknek ez úgy szolgálatában való egyetemes kapcsolata egyházunk életében sok ponton lehet példa.

E közösség egymás terhét hordozása azt jelentette, hogy árvaházunk megindulása után „Az én kicsinyeim“ c. lapjuk útján először két, majd három árvának adták össze a gyermekek kis 1 leies adományaikkal, árvánként az évi 7200 lei tartásdíjat. Volt esztendő, melyben 21.600 lei meghaladó összeget adományoztak.

E tartásdíj-fizetés mellett más adományaikkal is az árvák életének jelentősebb eseményeinél mindig támogatták az árvákat, kifejezve, hogy karácsonyi, húsvéti ünnepük közös. Az aitioni vasárnapi iskolások 1933—34 ben az árvák iránti szolgálatukért Sándor Béláné ömél-

tósága vezetésével szindarabot tanultak s azt erdélyi városokban előadva, oly jelentős összeget kaptak, hogy az akkori 52, majd 68 árvának névre szóló karácsonyi csomagot küldhettek. E szeretetadományok nagy része kézimunka volt, melyeket az egyszerű falusi gyermekek készítettek művészi kivitellel. Árváink játék szükségkeit is nagyrészt a vasárnapi iskolák adománya látta el. Az utóbbi években a húsvéti ünnepekre az örömet szerző pirostojásokat nagyon sokszor vasárnapi iskolások küldötték.

Komoly példák mutatják, hogy a vasárnapi iskolás gyermekek s az árvák egymás terhét hordozó szeretet sok helyen igazi lelki ügy. 1933-ban egy kis vasárnapiiskolás fiú levél kíséretében elküldötte meghalt kis öccse játékait az árváknak. A levél arról szól, hogy a halálos ágyon is a kis fiú mind árva testvéreire gondolt, csomagoltatta nekik kis játékait.

Vasárnapi iskoláink e multja nevelőinknek komoly útmutatás a jövőre nézve. Az itt megnyilatkozó igazi egyházi életnek pedig egyházunk helyet kell adjon. Helyet kell adnunk úgy, hogy sok lépésünkhöz tanuljunk e kicsinyek bizonyosságtételéből igazi egyházi tetteket.

Borbáth Dániel.

Tiszteletes és tudós Keck Zsigmond.*

Ezelőtt 32 esztendővel történt. Mint fiatal theologus látogattam meg őt. Abban az időben a budapesti theologia még a régi racionalis theologia utolsó mohikánjai vívták csatájukat a mind jobban erősödő pietista és belmissziós irány hűveivel. Ebből a szempontból néztük akkor az embereket, hogy melyik táborba tartoznak. Én is ebből a szempontból néztem Keck Zsigmondot.

A legelső, amit észrevettem benne: Isten Igéjének, mint Isten kijelentett akarátának komolyan vétele. Megállapítottam: ez pietista. Még hozzá tudtam róla, hogy Banocén szeretetházat alapított s itt Cservenkán is vasárnapi iskolai és ifjúsági munkát végez, bibliai órákat tart, — hát persze, hogy pietista.

De másrésztől a pietistákról nem a leghizelgőbben nyilatkozott s magam is láttam, hogy egész más, mint azok, akiket én pietistáknak ismertem. A kanaáni nyelv, a lelki gőg egészen hiányzanak belőle s olyan, mint egy modern theologus.

De mégsem az, mert minduntalan a Heidelbergi Kátéból, Luther és Kálvin írásaiból beszél, látszik, hogy ezekkel foglalkozik, azok a tanítómesterei. E szerint se nem pietista, se nem racionalista, hanem orthodox. Mivel pedig ez a háromféle felfogás együtt és egyszerre képtelenség, tehát akkor ez az ember — egy paradoxon. Ez volt vele az első találkozásom.

Ezelőtt hét esztendővel meghívtuk a cluji theologia két tudós tanárát, hogy tartsanak nekünk előadásokat a dialektika theológiáról, korunk legújabb theologiai irányáról, mely a háború után Schweizből indult el s ma már a világ valamennyi theologusát vagy meghódította, vagy ostrom alatt tartja.

Ez az új theologiai irány sokunk előtt ott bontakozott ki a feketicsi árvaház nagy szobájában, ahol

* Keck Zsigmond, a jugoszláviai ref. egyház egyik legtekintélyesebb és legismertebb lelkipásztorja nemrég ünnepelte lelkész munkádése 50-ik évfordulóját. Ez alkalomból közöljük a jugoszláviai ref. püspök róla írt kedves megemlékezését.

Keck Zsigmond arcképe, mint első alapítóé függ a falon. Egyszer csak azt vettük észre, hogy az előadások leleplezték előttünk azt az arcképet, leleplezték előttünk Keck Zsigmondot, a dialektika theológiának, a reformatori theológiának, az Ige theológiájának, a paradoxonok theológiájának művelőjét, aki ezelőtt 50 évvel, amikor Barth és Brunner még a világon sem voltak, meglátta, felismerte és művelte az összes theologiai irányoknak ezt a korrekcióját, amit mi nem értettünk s ezért tartottuk őt mindig paradoxonnak. Most megértettük s ez volt vele a második találkozásunk.

A kegyelem, mely őt előttünk hordozta, megengedte neki érnit azt az örömet, hogy utolérhettük s lelki atyánknak, tanítómesterünknek elfogadhattuk.

Ezről akarunk bizonyosságot tenni, 50 éves jubileuma alkalmával, midőn ezt az évet azzal tinnepeljük meg, hogy ennek emlékére, Tiszteletes és Tudós Keck Zsigmond atyánk és testvérünk tiszteletére és örömére kiadjuk a Heidelbergi Kátét horvát nyelven. Tudjuk, hogy neki alig tudnánk nagyobb örömet szerezni mással, mint hogy a Biblia után legkedvesebb könyvét, az ő pfalzi kátéját kiadjuk azon a nyelven, melyre eddig lefordítva nem volt és nyomtatásban nem jelent meg s ennek első példányát elküldjük II. Péter király Őfelségének, hogy református alattvalóinak hitvallását anyanyelvén olvashassa el, a többit pedig ajándéku letesszük az egyetlen horvát anyanyelvű református eklézsia, a tordincei egyházközség valamennyi családjának asztalára s megküldjük valamennyi általunk ismert európai és amerikai protestáns egyetem és theologiai főiskola könyvtára számára.

Ezenkívül annak emlékére, hogy Keck Zsigmond ezelőtt 47 évvel Banocin szeretetházat alapított, mely

később Vukovára költözött, jelenleg pedig mint országos egyházunk árvaháza Feketicsen áll fenn, maga az árvaház első alapítója iránti hálájának jeléül magyar és német nyelven kiadja dr. Kohibrügge Nagypéntekre című munkáját, melyet hollandból fordított s gyászban élő édes anyjának vigasztalására 1892-ben kiadott a mi jubiláló atyánk és testvérünk. Most is arra szánjuk, amire ő szánta: a gyászolók vigasztalására, az árvaház hasznára.

Országos egyházunk és árvaházunk nevében ezzel kívánunk szerény emléket állítani Keck Zsigmond lelkipásztori szolgálatának ötvenedik esztendejében.

Agoston Sándor.

KERESZTYÉN KRITIKA

A külmisszió kérdése.

Augusztus 27-én gyűlt össze egyházunk néhány száz tagja a székely fővárosban, hogy egyházunk külmissziói munkája felett szemlét tartson. A konferencia ismertetése kiválóan alkalmas a külmissziói munka egy pár kérdésével való leszámolásra.

A konferencia mindenekelőtt megmutatta, hogy egyházunkban a külmissziói munka iránti érdeklődés fokozatos növekvésben van. Ezt igazolta Horváth Jenő beszámolója és a szépszámmal összegyűlt résztvevői tábor. A begyűlt adományok, részvételi díjak összege is meghaladta az eddigieket. Örömmel láttuk, hogy a két egyházkerület vezetősége egyaránt képviseltette magát, kifejezve ezzel a két terület szoros egységét és a közös felelősséget.

Molnár Mária előadása önvallomásképpen vezetett be az Istentől megragadott misszionárius lélek titokzatos, boldog világába. Beszámolója alkalmat adott arra, hogy az isteni megbízatásig mélyítsük le munkánk alapját. Másfelől rajta keresztül lehetett megtátni a keresztyénység tiszta lényegét. A mi keresztyénységünk annyira át van szöve a mai összetett élet sokezer különböző vonatkozásával, hogy lényege: Isten üzenetének elfogadása és az abból folyó emberek iránti szeretet, egészen elhomályosodik előttünk. Molnár Mária üzenete erre a lényegre tett hangsúlyt.

A programba felvett bibliamagyarázatok, melyeket Debreczény István és Dr. Nagy Géza tartottak, a missziói munka Isten Igéjében gyökerező alapjaira mutattak rá, alkalmat adván arra, hogy a missziót illető látásunk kiemelkedjék az emberi érdekek közül.

Coolter, skót misszionárius esetlegesen beillesztett előadása a közöttünk folyó zsidó missziót illetőleg adott képet a hallgatóságnak. Alkalmának lehetett tekinteni annak megítélésére, hogy mi még semmit sem gondoltunk az őszövétségi nép megtérítésére. A világ összes zsidóinak több mint egy huszada él miközülöttünk.

Orth Imre gondos tanulmányon nyugvó előadásban mutatta meg a kínai misszió történetét. Előadása értékét csak növelte, hogy a róm. kath. missziói munka vonatkozásaira is mindig figyelemmel volt. Nálunk nagyon divatos dolog misszió alatt általában csak a protestáns missziót érteni. A róm. kath. misszió kritikai ismertetése elengedhetetlen feladat.

Az ismertetett előadások, bibliamagyarázatok természetükénél fogva felvilágosító és megvilágosító jellegűek voltak. Az ilyen természetű megnyilatkozások után nem okvetlenül szükséges a megbeszélés. A megbeszélésre azonban annál inkább szükség lett volna Nagy András: Misszióm ott, ahol vagyok c. bevezetése és Horváth Jenő beszámolója után. Ez a két alkalom lett volna hivatva arra, hogy a misszió aktuális kérdéseit közelebb hozva, a közvetlen jövő feladatait állítsa a hallgatóság elé. E két alkalommal a megbeszélés egyfelől a bevezető előadás hosszúsága miatt, másfelől rendezési hibából maradt el. Ezt a rendezési hibát (a megbeszélések helyére kerültek a hivatalos üdvözlések és

Coolter soronkívül belkatoit előadása) nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül. Kritikánkat fokozza az a körülmény, hogy a 2—4 óra közötti szabadidőre tervezett külmissziói kiállítás valamikor 7 óra felé nyitott meg, amikor a hosszúra nyúlt templomi ünnepélyen való részvétel miatt már alig lehetett megtekinteni. Pedig Molnár Mária fáradtságos úton hozott a kiállításra egy csomó olyan tárgyat, aminek újból való megtekintésére máskor aligha nyílik alkalom. A megbeszélések elmaradása tette lehetetlenné, hogy a misszió kérdéseit még személyibb tudjuk mélyíteni. Ma, amikor örökös a vita a külmisszió és szórványmisszió jogosultsága fölött, a külmissziói konferenciának igazán alkalmat kell adnia arra, hogy ott égető kérdések kerüljenek megbeszélésre. Megbeszélés tartására a hely sem volt alkalmas. A jövő konferencián a megbeszélések tartását nem egy nagy templomban, hanem kisebb csoportokban, osztályteremben kell megkísérlni. Nyolc-tíz vezető köré negyven-ötven embert beosztva igazán konferenciává lehet tenni azt az alkalmat, ami az idén nem konferencia, hanem külmissziói előadássorozat lett.

Nálunk, sajnos, még mindig az a hit, hogy a missziói dolgokat lehet kevesebb rendszerrel és pontossággal végezni, mint az egyéb munkákat. Pedig annak a munkának, amelyik sok támadásnak van kitéve, mindennél pontosabban és rendesebben kell haladnia. A rendtelenség és fejetlenség egyáltalán nem szolgálja a külmisszió ügyét.

Ezek a konferenciára vonatkozó megjegyzések még egy pár más vonatkozásra is felhívják a figyelmet. A Babos Sándor kibocsátása nagy lépéssel vitte előbbre a külmisszió ügyét. Legelső gyümölcseit befelé termette: fokozatosan ébred nyomában a regáti és szórványmisszió iránti érdeklődés. Isten botránykövet állított elénk. Idegen nép közé küldötte testvérek áldozatkészségéből egyik munkáját, hogy így ébressze a felelősséget itthoni feladataink iránt. Bánt, hogy ő elment és ebből a megbántásból hangsúly hulloit a regáti és szórványmisszióra. Ismétlem, ha Babos ki nem megy a misszióba, akkor még sokkal gyengébb lenne az itthoni missziói területek iránti érdeklődés. A hiba ott van, hogy ma még sokan hajlamosak a két irányú missziót egymással szemben kijátszani. Ennek oka abban van, hogy nem látjuk a két munka egyazon gyökerét: az Igét. A külmisszió oldaláról az a veszedelem fenyeget, hogy azt még mindig romantikus szemmel nézve valami rendkívül, nagy emberi teljesítménynek, hőstettnek tüntetjük fel és nem a keresztyén élet természetes következményének, a regáti és szórványmissziót pedig éppen ellenkezőleg emberi és pedig hozzánk közel álló emberi szükségletek alapján akarjuk indokolni. Mindkét esetben magánál az embernél maradunk és emberi szempontjaink alapján a két, isteni lényegében egygyökerű, munkát egymással szembeállítjuk. Nekünk mélyebbre kellene néznünk: az embert felelősséggel megtöltő Isten parancsára és a közös szükségre. Itéletünk szerint ma, amikor egyfelől missziói eredmények propagálására (külmisszió) és hozzáánk közel álló emberek nyomorúságának mutogatására és az azzal való emberi megindításra vagyunk hajlamosak (regáti, szórványmisszió), legelsőrendű feladat a missziói munka igazhirdetés jellegének megmutatása és az Isten által megérintett lelkiismeretek munkába szervezése. Az általános misszióra utaló gondolatok hirdetésén túl kell mennie a missziói szolgálatnak.

Ha a külmissziói konferencián arra módot találok, ezeket a gondolatokat ott mondom el, mint hozzászólást. Itt sem igényelnek ezek a gondolatok többet, mint amit egy őszinte hozzászólás igényelhet. Lapunk nyitva áll újabb hozzászólások előtt is. LÁSZLÓ DEZSŐ.

Moldovai tanulságok.

Egy kultuszminiszteri rendelet a laiban rendezett kisebbségi tanári nyelvtanfolyamra küldött. Most nem akarok kritikát gyakorolni általában azok felett a tanfolyamok felett, melyek az ország különböző helyein több-kevesebb nehézséget állítottak tanerőnk elé. Ezt a témát csak úgy lehetne feldolgozni, ha az összes tan-

folyamok anyagát megbízható forrásból ismerhetnénk meg. Az egyes tanfolyamok lefolyása között lényeges különbség volt. Inkább általánosabb természetű megjegyzéseket kockáztatok meg.

Mindenekelőtt meglepett, hogy București mellett Iași, a másik régi főváros, mennyire el van maradván. Míg a főváros évről-évre újabb és újabb épületkolosszusokkal lép meg és forgalmában mind frissebb és frissebb lesz, addig Iași megmaradt majdnem abban az állapotban, melyet a két régi fejedelemség egyesítésénél mutatott. Legjelentősebb újabb épülete az Admintsztrációs palota a háború előtt épült. Újabb középülete az egyetem új szárnya és a Ferdinánd-alap kultur-háza. Ez a jelenség azt mutatja, hogy országunk a főváros és egy-két jelentősebb kereskedelmi és gazdasági pont kivételével, a vidéket elhanyagolja. Annál inkább látszik azonban, hogy Iași kultur-központ. Kulturája nem azonos București szédítően újuló szellemével. Az itteni kulturának a történelmi gyökerei egészen épek. Meglepett a sok, főleg XVII. századi templom. Volt olyan műemlék-jellegű templom, melyből egyetlen követ hagyott meg a történelem vihara és ehhez az egyetlen köhöz az egész templomot felépítette a hagyomány-tisztelet. A művészi szempontból legszebb templomnak csupán egyik falrészlete maradt meg és ma ez a templom ugyanúgy áll előttünk, mint háromszáz éves őse. Minden köve külön van faragva. A költséges renoválást francia építész vezette. Itt nem tesztek összehasonlítást a mi egyházunk és a gör. keleti egyház között vagyonilag, csupán fáj nekem, hogy nálunk a műemlékek iránti érzék milyen silány és egyházunk maga is milyen érzéketlen ilyen kérdésekben. Főhatóságunk nagy áldozattal külön embert alkalmaz, hogy műemlékeinket megbecsültesse és akkor lelkészek és gyülekezetek nem élnek a lehetőségekkel.

Iașiban, annak ellenére, hogy arányaiban nem hasonlítható össze a világvárossá épülő Bucureștivel, igazi európai szellemet találtunk. Ez alatt a szellem alatt azt a régi európai szellemet értem, amelyik igyekszik az emberben az egyént és az embert megbecsülni. Egyetlen egy zöldséges vasgárista kellemetlenkedésétől eltekintve, senki sem éreztezt nemzeti elfogultságot, vagy pláne gyűlölséget velünk szemben. Jellemző erre egyik tanfolyamon tanító tanár megjegyzése. A bucsúadások során kijelentette, hogy ők a kisebbségi tanároknak kollégákat láttak. Tudták, hogy nem lehet minket románizálni, sőt azzal is tisztában voltak, hogy tizennégyéveskoron túl egy nyelvet teljesen elsajátítani nem lehet. Ők csak egyet akartak, megmutatni egy másik nép kulturáját, hogy ezen keresztül közeledést munkáljanak a két nép között. Kijelentették a tanárok, hogy a kultuszminiszternél lépéseket tesznek abban az irányban, hogy az állami és kisebbségi tanárok más körülmények között is találkozhassanak egymással ennek a közeledésnek érdekében. En ennek a hangnak egyik okát kétségkívül abban az inferioris helyzetben látom, melyben Iași van Bucureștivel szemben.

Érdekes volt azt a kritikai hangot hallani, mellyel a történelmi gyökerekhez közelebb maradt, hagyományokat feltöbbletben ápoló Iași kísérel a főváros egyre nagyobb arányúvá váló életét. Moldovának határozott külön szellemisége van. Ez józanabb, egyetemesebb, mint a bucurești-i szellem. Nagyon közel áll ahhoz a szellemhez, amit mi a budapesti magyar szellemmel szemben erélyt szellemnek szoktunk nevezni. Hálás feladat lenne irodalomtörténetek számára ennek a rokon moldovai szellemnek a megrajzolása.

De azért ne gondoljuk, hogy ez a szellem nem a nagyromán szellem. Természetesen az, hiszen nem is lehet más. Abban az iskolában, ahol mi tanultunk, már az 1890-es években felrajzolták a jolyósó faldra a Dnyesztertől a Tiszáig húzódó Nagyrománia térképét. De ez a nagyromán szellem át van szöve egyetemes emberi szálakkal.

A Iași-i Liceul Internat országunk egyik legmodernebb intézete. Berendezésében a legújabb pedagógiai vívmányokat érvényesítik. Különsős módon ápolja ez az iskola a tanulók által elért eredmények megbecsülését.

Az előcsarnokban minden év legjobban érettségizett diákjának a neve márványba van foglalva.

Aránylag sok magyarral találkoztunk. A német evangélikus lelkész szívesen adott módot arra, hogy a templomukban magyar nyelvű református istentiszteletet tartunk. Az alkalommal természetesen ültünk. Annál fájdalmasabb volt azt látni, hogy a római katolikus püspök a magyar pap-tanároknak nem adott engedélyt arra, hogy a tanfolyamon résztvevő tanároknak és tanítónak magyar nyelvű prédikációt tartsanak. Csak egy alkalommal nem lehetett a kérdés elől kitérnie, amikor a Pruthba fulladt tanító lelkiüdvéért kellett a miseáldozatot bemutatni. A csángó-magyarokkal való érintkezés elé sok akadály gördült. Ezt a magyar római katolikus szigetét féltve őrzi a közhatalom. Papjaik közt magyar fajtájút találni nem lehet.

A tanfolyam a résztvevők lelkében egy egész csomó elöltetést lerombolt. Nemcsak az egy nyelvet beszélő különböző felekezeti tanárok, de a különböző fajuk is közelebb kerültek egymáshoz. Ez az érzés annyira erős volt, hogy felvetődött a közös kisebbségi tanár-egyesület gondolata. Érdekes volt megfigyelni, hogy egyik kisvárosi kath. tanárai milyen közel állnak ahhoz a haladó szellemhez, amit leginkább a református főiskola ifjúság képvisel Erdélyben.

Végeredményében sok elfogultságtól és előítélettől szabadulhattak meg azok, akik megpróbálták a kényes tanfolyamot valamennyire is tanulmányi alkalomnak fogni fel.

Idegen szavakhoz.

Örömmel olvastam a Kiáltó Szó Nits J. művét ismeretű cikkéből, hogy a lap az idegen kifejezések ellen hadat indított. Bárcsak minél több követő akadna! Így mindjárt az egyházi főtisztviselők elnevezésén kellene kezdeni, mert bizonyára a generális direktor, generális notárius, magyarul is éppen oly szépen hangzik s éppen akkora tekintélyt ad a viselőjének, mint a latin cím. Egyik egyházi lapban 11 darab „vizitációt” olvastam össze s mellettük szép számban szerepeltek a „konferenciák, vizitacionális bizottságok, pástorizációk és a szociális humusz.” Már ritkábban találkozunk a szociális congeniálitással, de annál gyakrabban látjuk és halljuk a missziók, a misszionáriusok, meg a presbyterium tevékenységét. Emellett aztán a szöványokban a polihisztorok, fundamentum és interconfessionális és internacionális megértés nyomaira is bukkanunk. Sőt a katedrálkon prelegáló professzorok is beleesnek néha abba a tévedésbe, hogy a megfelelő magyar kifejezések helyett még mindig a régi diákos kifejezéseket használják.

Abban a reményben, hogy a Kiáltó Szóban közzöl kritiká csak a kezdetet jelenti, zárom is soraimat.

Dr. Parádi Ferenc.

Ezeröttszáz református, a tiszáninneri egyházkerület csaknem valamennyi gyülekezetének színe-java seregletű egybe augusztus 21-én Tápolcafürdőn, hogy lelki problémákról tanácskozzék. A bevezető istentiszteletet Farkas István püspök végezte, majd Farkasfalvi Farkas Géza egyházkerületi főgondnok, országgyűlési képviselő tartott megnyitó beszédet, melyben hangsúlyozta, hogy az Istenbe vetett hit a legmagasabb életérzés és annak a reményének adott kifejezést, hogy ez az értekezlet megsokszorozza a vallásos ébredés lendületét. Smingor Jenő lelkész a hit, vallás és a haza kapcsolatairól beszélt ezután, Szigeti Ferenc „A fák és források” című alkalmi költeményét adta elő, dr. Kolombán Lajos tanfelügyelő a hit és nevelés viszonylatáról értekezett, az utolsó előadó, dr. Enyedi Andor pedig „A hit és élet” címen tartott előadást.

Pályázat.

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület (úgy a közép, mint a főiskolások tagozata együttesen) pályázatot hirdet a hatodik kiadás előtt álló „Zengjen hálaének” című énekeskönyvünkbe felvehető vallásos énekekre.

Pályázni lehet a következőkkel:

1. *Könyvben, nyomtatásban eddig még sehol meg nem jelent, de református népünk körében énekelt régi egyházi énekekkel.*

Úgy a szöveg, mint a dallam tekintetében legjobban megfelelő és legszebb ilyen régi vallásos éneket 500 Lei első díjjal, míg a célnak szintén megfelelő és szép egyházi éneket 250 Lei második díjjal jutalmazzuk.

2. *Olyan énekkel, melynek szövegét a szerző tetszés szerint választja és a dallamot maga komponálja hozzá.*

A szövegben a közösségi gondolat kell, hogy kifejezésre jusson, így az általános köznapi gondolatok mellőzendők. A szöveg úgy tartalmi, mint verstechnikai szempontból művészi kell, hogy legyen. A dallam hangterjedelménél vigyázni kell arra, hogy a közepes hangterjedelmet ne haladja túl, hogy a kis diák épen úgy énekelhesse, mint az egyetemi hallgató. A dallamnak alkalmazkodnia kell a szöveg kifejező erejéhez és alaphangulatához.

3. *Tetszés szerint választandó, alábbi szövegű versek megzenésítésével: Reményik Sándor: Templom és iskola; Tompa László: Úton a jóság elébe; Reményik Sándor: Békesség Istentől.*

Feltételek a dallam tekintetében, miként a 2. pontnál.

A minden tekintetben megfelelő ilyen munkára első díként 2000 Leit, míg második díjként 1000 Leit tűzünk ki.

4. *Ifjúsági konferenciánkon énekelhető indulóval:*

Szövegét a szerző tetszése szerint választhatja és a dallamot maga komponálja hozzá. Az indulónak lehetőleg egyszerű dallamvonala, dallamvezetése kell, hogy legyen (könynyebb megtanulás szempontjából) és kerüljék a bonyolult ritmika. — Egyebekben a feltételek miként a 2. pontnál.

A minden tekintetben legjobban megfelelő munkát 2500 Leivel díjazzuk.

Az első díjakat csak abszolút becsű pályamunkának adjuk ki.

Fenntartjuk a jogunkat arra nézve, hogy a beérkezett pályamunkák közül azokat is felvehessük a „Zengjen hálaének” című énekeskönyvünkbe, amelyek pályadíjat nem nyertek.

A lezárt jeligés munkák 1935 október hó 15-éig küldendők be az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalába (Cluj, Ref. Theologia), ahol az esetleg még szükséges további felvilágosítások is megkaphatók.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Az I. K. E. Sz. O. konferenciájáról.

„Vigyázatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek.” I. Korinth. 16: 13.

Junius 26—29-én tartottuk meg — a főiskolások konferenciával kapcsolatban — az első nagyszabású szénior konferenciánkat. Élénk és áldásos találkozó volt. A széniorok résztvettek a főiskolások előadásain és megbeszélésein, kivéve a biblia- és imaórákat, amelyek külön voltak megtartva. Az első megbeszélést dr. Mezey Mihály lelkes testvérünk vezette be. A Sz. O. feladatairól szólt. Ezen a megbeszélésen résztvevett Makkai Sándor püspök is. Élénk megbeszélés folyt. A következő bevezetést Bíró Sándor végezte „Egyházunk aktuális feladatai” címen. Rámutatott előadó testvérünk arra a sok hiányra, mulasztásra és hibára, amelyek minket terhelnek. Ezen bevezetést nem követte nagy vita, mert mindnyájan éreztük, hogy nekünk nem beszélni, hanem tenni kell. Felelősek vagyunk önmagunkért és népünkért is. Magunkhoz kell emeljük a népet és nem mi súlyodjunk le.

A következő előadó Bekess Károly volt. Az erdélyi kulturpolitikáról beszélt. A megbeszélés az iskolán kívüli népoktatásról szólt. Kívánatosnak tartottuk a braşovi Agisz-al felvenni a kapcsolatot és érintkezést keresünk az E. M. K. E.-vel és figyelemmel fogjuk kísérni a Minerva működését is.

Ezután Pálffy Károly beszélt „Hivatásunk és kulturánk” címen. Mózes András az „Önsegélyzésről” tartott bevezetést, felemlítve, hogy mennyire szükséges az önségély. Bekess Károly hozzászólása után az ott levő szénior testvérek mindnyájan elhatároztuk, hogy a befizetést meg is kezdjük, havi 20 leit fizettünk be a pénztárba, hogy legyen már egy alap, amely feltétlenül szükséges egy ilyen meginduláshoz. Az ezen megbeszélésen résztvevő 20 tag mindjárt le is fizette a július hónapra szóló 20 leit. Reméljük, hogy ez nem egy pillanatnyi felbuzdulásnak az eredménye, hanem belátva a cél fontosságát cselekedtünk így és biztosra vesszük, hogy a távollevő testvérek is haladéktalanul megkezdik a befizetéseket és ne csak beszéljünk, hanem érezve felelősségünk súlyát, cselekedjünk is.

Egy külön megbeszélésen tárgyaltunk az iparos inas-iskolák szomorúan nehéz körülményeiről. Feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy egy vezérfonalat állítsunk össze. Erre vállalkoztak is az ifjabb szénior testvérek, hogy öszire össze is állítják. Elhatároztuk még, hogy az inasoktatást állandóan figyelemmel fogjuk kísérni és a szükséges lépéseket haladéktalanul megteszünk, épp ezért kérjük az inasoktatással foglalkozó széniorokat, hogy mielőbb tegyenek jelentést az alelnökhöz.

Beszélgéseink során felvetődött a tudományos munkaközösség kérdése is. Erre vonatkozólag semmi újat nem határoztunk. Azonban itt is felhívjuk mindazokat, akik be akarnak lépni, azok M. Nagy Ottónál (Záláu) jelentkezzenek, hogy öszrel megkezdhesük a komoly munkát.

Az IKE telepre is folynak a tárgyalások és kiszálások, terepszemlék, azonban mindeddig alkamast még nem találtunk. Felkérjük mindazokat, akik tudnak alkalmas helyet (az igények a R. Szemlében is megtalálhatóak), azok minél előbb jelentsék be, hogy ez is ne csak ábránd, hanem végre már valóság legyen.

A konferenciánkat 29-én, szombaton este ima keretében zártuk be, megköszönve az Atyának nagy kegyel-

mét, amelyben részesített és kértük Öt, hogy adjon erőt a nagy munkához és tegyen alkalmassá a harcra, melyet Isten országáért kell folytatnunk. Imáinkban megemlékeztünk az áldozatkész ciresoaia-i hivekről is, akik oly szivesek és készek voltak minket is a legjobban ellátni. Kívánjuk, hogy Krisztus szeretete sugározzék örökké lelkükből.
H. Gy.

Irodalom és Művészet

Kossuth Lajos, legendák hőse.

— Hegedüs Loránt új könyve. Athenaeum kiadása 1934. 356 o. Ára 144 lej. —

A nyugalmazott pénzügyminiszter és volt képviselő nagyszabású írói nevét „Széchenyi István regénye és éjszakája” c. hatalmas könyve alapította meg. Az a könyv egy ember belső világát és egy nemzet belső életkérdéseit mutatta be: előttünk állott a tépelődő nagy magyar shakespearei lelke és világa. Sötét történelmi regény szálai bontakoztak élénk és a főhős elveszett az ismeretlen éjszakában.

A Kossuth-könyv nemcsak témájában, de egész világában ellentéte a Széchenyi-könyvnek. Széchenyi regényhős, Kossuth legendahős. Egyik a valóságos földön él, a másik a néphit szárnyán lebeg. Kossuthnak a valósága, eredetisége ebben a legendaszertésében van. Rákóczy mellett ő az egyetlen magyar, aki minden magyarnak és az egész világnak hőségévé tudott lenni. Ehhez kellett egy valóságos Kossuth és kellett legendáttermő hittel élő nép.

Széchenyi körül egy embernek és egy népnek a belső problémái sötétlenek élénk. Kossuthban kifele néz a szem, látunk egy alakot, aki naggyá lesz külsőleg s aki körül a magyarság külső kérdései elgondolnának meg előttünk. Hegedüs abban nagy, hogy ezt a két ellentétes embert a maga lényegében ragadta meg és körülöttük a nekik megfelelő magyar életdarabot tárta élénk. Széchenyiben a mult század magyar belpolitikáját, Kossuthban annak a kornak a külpolitikáját kapjuk meg. Mindkét alaptól az életszálakat egészen a mai napig tudja felvezetni.

A Kossuth-tanulmány nagy értéke abban van, hogy a világháború csiréit már 1849-ben megmutatja. Oroszország hamarabb is szívesen beleavakozott volna az osztrák-magyar konfliktusba, mint azt 1849-ben tette. De Ausztria a felkinált segítséget mindaddig visszautasította, amíg remélte, hogy a maga erején is el tud banni a magyarral. Csak a tavaszi magyar győzelmek után nyult ehhez az utolsó eszközhöz, mert semmiképpen nem akarta, hogy Oroszországnak beleszólása legyen a középeurópai kis népek életébe. Oroszország pedig a szabadságharcba való beavatkozásával már határozott lépésekkel indult meg a Balkán felé. Ausztriának a magyarok viselkedéséből két tény fáj: Görgei a protektorátust szívesen felajánlotta a Romanovoknak Magyarország felett és Görgei az oroszok előtt tette le a fegyvert. Görgei mindkettőt magyar érdekből tette. Az osztrák politikának fáj, hogy Oroszország kelet-európai hatalmát Görgei s benne a magyarság elismerte. A világháború gyökere itt ütközik ki először: ki az úr a Duna-medencei kis népek felett.

Kossuth nemcsak otthon, de külföldön is a legendák hőse lesz. Amikor nyugati politikai körutajjaival a világ elé lépett, mindenki mint hőst fogadja. Ő azt gondolja, ez az ünneplés saját személyes értékeinek szól. Ezeket is elismeri Nyugat, de ő csak élete végén látja meg, hogy őt a keleti kérdés, ami akkor a krími háborúban robbant ki, állította Nyugat homlokterébe. A magyarság leverése után Oroszország keleti politikáját a törökök leigázásával akarja megerősíteni. Nyugat fel van habborodva, mindenki Oroszország ellenes. Hogyne ünneplének ilyen hangulatban azt a Kossuthot, aki meg-

előzőleg szemben állott a nagyhatalmiságra törő Oroszországgal.

Alig egy pár év és Kossuth kiesik az európai érdeklődés vonalából. Mi ennek az oka? Nem maga Kossuth, aki változatlanul ugyanaz marad (éppen ebben van a tragédiája), hanem a világpolitika sodra. Időközben új nagyhatalom tűnik fel: a bismarki Németország. Nyugatnak most inkább kell ettől az új hatalomtól félnie, mint Oroszországtól. A keleti kérdés is új beállítást nyer: Németországot nem szabad Kelet felé engedni. Kossuth ezt a fordulatot nem veszi észre, csak csodálkozik, amikor egészen magára marad. Az őt ünneplő nyugati hatalmak inkább fordulnak Oroszország felé a közvetlen ellenség, Németország ellen. Ausztriának nincs mit tennie, mint keleti érdekeit sértő régi orosz szövetségeseivel szemben Németország felé keresni kapcsolatokat. A kiegyezés pedig Magyarországot is ebbe a politikai tömörülésbe kapcsolja. Most már Magyarország sem az ő Magyarországa többé.

A magára maradt Kossuth emlékirataiban megírja saját maga legendáját, hogy annak élő világában olyan-nak álmódja magát tovább, amilyenek nem a szülő ágyban, hanem népének emlékében született meg.

Igazán változatos ismertetése ez a gondolatmenet az új Kossuth-könyvnek. A magyar jelent létrehozó külső tényezőknél ilyen pompás rajzát eddig nem adta senki. A könyv eloszlatja a régi babonás kérdést: ki volt nagyobb, Széchenyi vagy Kossuth? Mindkét alakot a maga sajátos helyén és sajátos küldetése vonalában ábrázolja. Ezt azért tudja Hegedüs megtenni, mert függetleníteni tudja magát a világháború előtti pártpolitikai szempontoktól. Széchenyi után Kossuthot is kiveszi az 1848-as és 67-es pártpolitika látószögéből.

A magyar egyéniség, magyar sors és magyar tragédia mai és örök vonatkozásaira vet fényes sugarakat ez a könyv. Ezért kell megismerkednünk vele. L. D.

Otto Zarek: Egy nép szerelme.

Kossuth Lajos életregénye. Budapest, Rózsavölgyi és Tsa kiadása, 1935. Két kötet, 565 old. (Lepage, 304 lei.)

Az utóbbi évek egyik legörvendetesebb magyar eseménye az a nagy érdeklődés, mely a magyar szellemi életben megnyilvánult a XIX. század Magyarországnak nagy emberei iránt. Egészen új irodalma van már ennek a korszaknak, a megújulás fordulójába került ezeréves ország legérdekesebb századának. Széchenyi eszméi új megvilágításba kerültek. Tudósaink, íróink és nagy gondolkozóink egyformán igyekeztek megragadni és átmenteni Széchenyi művéből azt, ami örök, ami a mai napok magyarjának is éppen olyan forradalmi evangéliumot jelent, mint jelentett a száz év előtti magyarságnak.

Csak természetes hát, hogy Széchenyi nagy kortársa, a „legendák hőse” is új feldolgozásra indította íróinkat. Hegedüs Loránt, aki előzőleg már Széchenyi István grandiózus egyéniségét is gyönyörű könyvében rajzolta meg, most legutóbb egy pompás, új könyvben írta meg Kossuth Lajos életét. Óriási anyagot gyűjtött össze, hogy méltóképpen bemutassa a magyar közvéleménynek azt a férfit, akinek személye felé feltartóztatlanul áradt mindig a magyarság rajongó szeretete, úgy, mint senki más iránt nem a magyar történelemben. 1840 óta mind a mai napig ő volt az ország legnépszerűbb embere, „a magyar lelkek koronázatlan királya”, amint Szekfü mondja. Nyilvánvaló, hogy a Kossuthról írott könyv, már csak e tény miatt is a legnagyobb érdeklődésre tarthat számot.

Hegedüs Loránt könyvének megjelenése után nemsokára új munkával gazdagodott a Kossuth-irodalom. Még pedig egy olyan művel, amelyet a világirodalom számára írt a kitünő német író: Otto Zarek. Könyvét magyarra fordítva nemrég adta ki egy budapesti cég, minden bizonnyal óriási érdeklődést keltve az olvasók körében.

Milyen lehet az a kép, amelyet egy idegen, német író ad erről a varázslatos egyéniségről? Sokkal érdekesebb, mint azt gondolni lehetne. A szerző alapos

tanulmányok, hosszú magyarországi tartózkodás által sajátította el a magyar viszonyok meglepő ismeretét. Két kötetes könyvében végig kíséri Kossuth Lajos egész életét, ifjúkorától haláláig, miközben a magyar történelemnek ezt az érdekes korszakát is alaposan igyekeznek megmagyarázni a külföldi olvasónak.

De a magyar olvasókat is nagy mértékben kell érdekelje: mi az, amit ez a híres német író a legjelentősebbnek talál Kossuth életművében? Egyáltalán: hogyan látja ő ezt a rendkívüli magyar egyéniséget?

Erre a kérdésre a szerző nagyon érdekes és egészen új feleletet ad. Könyvében pompásan mutatja meg: *hogyan tette Kossuth néppé a magyarságot*. Az a tény, hogy 1836-ban az Országgyűlési Tudósítások szerkesztése által Kossuth az egész országhoz szólt, az összes megyéknek írt ugyanarról az eseményről, ugyanazon beállításban, ugyanazért az eszméért lelkesedve — az addig egymástól elszigetelten élő vármegyéket lassanként egységes gondolkozásban egyesítette. Ez a munka tovább haladt a Pesti Hírlapon keresztül s később a 48-as időkben személyes propaganda által. Eredménye: a régi politikai magyar nemzet átalakulása, a magyar nép megszületése. A magyarság lerázta magáról a régi társadalmi keretek terhét és az addig törvényen és jogokon kívül álló jobbagység ugyanolyan jogot kapott, mint a nemesség. Ezáltal egységes néppé lett a magyar jobbagység és köznemesség; ugyanaz a törekvés és ugyanaz a cél lelkesítette őket. Kossuth mutatta meg a sajtó hatalmát először Magyarországon: ő a legelső és legnagyobb magyar újságíró, aki működésével először egyesítette a magyarságot és azt igazi néppé tette. Innen az a csodálatos áradó szeretet, mellyel népe mindig körülvette. Hívására ezrek és ezrek mentek a harci lobogók alá, szavának erejével, személyiségével olyan egységes népet sorakoztatott a negyvennyolcas eszmék mögé, amilyenre nincs példa az akkori forradalmakban.

Mindezeket Zarek olyan módon írja le, hogy önkénytelenül is érezzük szeretetét a magyarság iránt. Könyvének fejezetei, nagyszerű címeikkel, egymásba kapcsolódó szerkezetükkel, elragadó nyelvezettel állandóan fokozzák az olvasó érdeklődését Kossuth Lajos életének csodálatos fordulata iránt. Könyve rendkívüli élmény mindenki számára, aki érdeklődik a XIX. század beli fiatal Magyarország iránt.

Biró Sándor.

Csernák Béla: „A református egyház Oradeán.”

— 1557—1660. 1934. 283 o. 80. —

Az egyházkerületek évekkel ezelőtt elrendelték a gyülekezetek történetének megírását. Itt-ott egy-egy lelkipásztor a gyűjtő munkán is tul mert menni és kisebb dolgozatban a nyilvánosság elé bocsátotta gyülekezte történetét. Eddig csak falusi gyülekezetek egyszerűbb világát ismerhettük meg ilyen munkák alapján.

Csernák Béla nagy feladatra vállalkozott, amikor a szomszéd egyházkerület központi gyülekezetének történelmét akarta feldolgozni. Alig 100 esztendő történetéből majdnem 300 oldalt kitevő, szépen rendezett, feldolgozott anyagot hozott a nyilvánosság elé. Az újabb magyar református egyháztörténetírás éppen a sajátosan magyar reformáció képének megrajzolásán fáradozik. Csernák Béla munkája ebből a szempontból, sajátos életünk részleteinek ábrázolásában, igazán kiváló értéket jelent. Munkájából megtudjuk, hogy gyülekezte a török dúlás előtt olyan jelentős református központ volt, miut Debrecen; kollégiuma, lelkipásztorai olyan magas egyházi életet teremtettek benne, aminek pártját alig lehet feltalálni. Aki a puritánus mozgalom iránt érdeklődik, azok ennek a mozgalomnak sok, egészen új megnyilatkozását ismerhetik meg ebben a könyvben.

Ezek az értékek különösen mutatják, hogy ez a munka több, mint egy egyszerű gyülekezet-történet, éppen egyetemes jelentősége igazolja a címét: „A ref. egyház története N.-on.” A gyülekezet történetét beállítja az egyetemes egyházi fejlődés vonalába. Ezt különösen nélkülözni szoktuk a gyülekezetek történetében.

Legtöbbet azonban a gyülekezetének adott ebben a könyvben Csernák Béla. Az új helyzetben ismét központi szerephez jutott itt. Gyülekezet előtt feltárta

multja legszebb éveit, hogy ezzel történelmi alapot adjon a gyülekezet élete és munkája alá. Boldog az a gyülekezet, amelyeknek lelkipásztora ekkora munkát tud kifejteni multja feltárásában. Ne feledjük, hogy az író, mint gyülekezeti lelkész, több ezer lelkes városi egyházközségben szolgál, amellet, hogy kerületi főjegyző és lapszerkesztő is.

A munka világosan tagolt. Stílusa gördülékeny. Az író minden szerénykedése mellet tudományos kritikát is kiálló történelmi munkát adott olvasói kezébe. Aki belekezd az olvasásába, nem egykönnyen teszi le.

A gyülekezet újabb korszaka történelmének a megírását joggal várhatja Csernák Bélától nemcsak gyülekezte, de az egyetemes egyház is. Ajánlatos lenne, ha lelkipásztoraink és városi hiveink közül minél többen olvasnák ezt az értékes könyvet.

L. D.

Előfizetési felhívás. Folyó év őszétől kezdve jövő év tavaszáig négy Kálvin-tanulmányt, illetve gyűjteményt jelentetek meg, melyek egyrészt reformátorunk magyar fordításban meg nem jelent prédikációit, imádságait, leveleit, másrészt a művészetről alkotott felfogását tartalmazták. A négy mű következő lenne:

1. *Kálvin prédikációi.* C: Bevezetésben tanulmány Kálvinnek a prédikációról alkotott felfogásáról. Kálvin öt prédikációja: Karácsony (Luk. 2:1—14), Husvét (Máté 28:1—10), Pünköst (Ap. Csel. 2:1—4), Az egyház (115. Zsoltár: 1—2), Az urvacsoa (I. Korinthus 11:11—16). — Mintegy 120 oldal. Ára 100 Lei.

2. *Kálvin imádságai.* C: Bevezetésben kisebb tanulmány Kálvinnek az imádságról alkotott felfogásáról. Kálvinnek Jeremiás és Ezékiel könyve kommentárjához írott imádságai egybevetve a Corpus Reformatorum vonatkozó részeivel és Werner Dahn 1935-ben (Kaiser Vrlg) megjelent kisebb tanulmányával. — Mintegy 64 oldal. Ára 40 Lei.

3. *Kálvin levelei.* C: Tanulmány leveleiről. Levelei közül azokat fogja tartalmazni ezen munka, melyek Kálvin legszemélyesebb nyilatkozatai, pld. reformátor- és munkatársairól, valamint azokat, amelyek a mai idők egyházi kérdéseire adnak a multból választ: egyházfegyelem, papi rend, urvacsoa és a Servet-pör Kálvin leveleiben, stb. — Mintegy 120 oldal. Ára 100 Lei.

4. *Kálvin és a művészetek.* E cím alatt „Dolgozatok a theologiai tudomány köréből” című sorozat 14. füzeteként jelent meg tanulmányom, melynek ezen tanulmány második, bővített kiadása lesz. Tartalom: Kálvin és a szobrászat, festészet, irodalom, zene, tánc, színház stb. — Mintegy 120 oldal. Ára 80 Lei.

A könyvek finom fehér papíron, fekete kartonkötésben jelennek meg. A tanulmányok nem egyszerre, hanem időközönként fognak megjelenni. Aki mind a négy tanulmányt megrendeli, annak a nyomdávalat 10% engedményt ad. Megrendelések a dévai ref. lelkeszi hivatalhoz küldendők.

Nagy József.

Magyarországon a sárospataki főiskolások megalakították munkatáborukat. A pataki diákok Károlyfalva község mellett munkatáborokat állítottak fel, amelyekbe 80 pataki teologus és jogász vonult be önként felajánlott munkára. A munkatábor diákjai nehéz útépítési munkával töltötték a nyarat. Szakemberek vezetésével a Károlyfalva—Rudóbányácska közötti több kilométer hosszú útszakaszt készítették el. A pataki diákok munkatáborának gondolatát dr. Ujszászy Kálmán főiskolai tanár vetette fel, aki a tábor parancsnoka. Ujszászy professzor kijelentette, hogy a munkatábor célja az önévelés. Aldozatos életi munkás magyar férfiakat akarnak nevelni és a munkatábor lényege, hogy kulturális munka végzése közben a diákság megismerje a testl munkát. A munkatáborban a diákok reggel 5 órától 12 óráig dolgoztak és délután pedig szellemi munkát végeztek. A diákok a végzett munkáért bért kaptak, amelynek felét a tábor fenntartására és élelmezésére fordították, a másik felét pedig visszaadták az államépítészeti hivatalnak és ezzel újabb építéseknek tesznek lehetővé. — A sárospataki református főiskola növendékeinek példája nyomán a Soli Deo Gloria református diákszövetség balatonszárszói üdülőtelepén is jun. 25-étől jul. 8-áig szintén munkaudülőtebert állított fel, ahol az ifjak ugyancsak földmunkát végeztek.

H I R E I N K

A magyarországi tiszáninneni református egyházkerület kétszázéves fennállásának ünnepére ezer és ezer református hívő sereglett egybe augusztus 22-én Sárospatakon. Az ünnepség délelőtt 11 órakor kezdődött. Farkas István püspök bibliát olvasott, majd Farkasfalvy Farkas Géza egyházkerületi főgondnok tartott megnyitó beszédet, amelyben ismertette a tiszáninneni református egyházkerület kétszázéves történetét. Utána Marton János dr. sárospataki teológiai akadémiai tanár mondott ünnepi beszédet, majd Tasndy Nagy András államtitkár szólt fel. Hangsúlyozta beszédében, hogy kétszáz esztendő folyamán milyen rendkívüli értékeket adott az egyházkerület a magyarságnak. Dr. Enyedy Andor oivasta fel ezután a jubiláris díszközgyűlés határozati javaslatát. A javaslatokban kiemelik, hogy büszke önértékeléssel járják végig lélekben a magyar református egyháztörténelem útjait, amelyek gazaagok elnyomatásban, küzdelmekben, de hősi helytállásban, szívós kitartásban, áldozatkészségben, türesemben, lelkesedésben és józan bölcsességben is

A nagy lelkesedéssel fogadott határozati javaslat után a testvérintézmények köszöntötték a díszközgyűlést. Elsőnek dr. Baltazár Dezső mondott üdvözlőbeszédet valamennyi egyházkerület nevében. Rámutatott a magyar alkotmány történelmi jelentőségére és arra a szerepre, amelyet a Rákócziak az alkotmányért folytatott küzdelmekben vállaltak. Üdvözölte a díszközgyűlést Dekker holland lelkész is magyar nyelven és nagyhatású beszédében hangsúlyozta, hogy a magyar és holland testvériség kötelekei örökérvényűek.

A díszközgyűlést követő társastakomán Baltazár Dezső püspök szólt fel:

— Nincsen kizárva mondotta többek közt —, hogy a növekvő bajok, betegségek és veszedelmek elhozzák már a külön táborokban való küzdelmek idejét, különösen akkor, ha az országban nem lesz egységes erő, bátorság, egyetértés a lassu lefegyvereztetés, behódoltatás irányba elé gátat emelni. A tiszáninneni egyházkerületre bizodalommal tekinthet minden magyar lélek, mert megtartja, ami az ősook örökéből nála van s megtartja, ha mindig olyan vezérek állanak az élén, mint most.

A sárospataki ünnepi hétnek kiemelkedő program-pontja volt az országos presbiteri nagygyűlés. Baltazár Dezső püspök Rákóczi Ferencről, „a küzdő, szenvedő és áldozó magyar nagyság eszményképéről” beszélt. Beszédét azzal fejezte be, hogy mindannyiunknak éreznünk kell a felelősséget és együttesen úgy cselekedjünk, hogy egyházunk és hazánk kedvét találja bennünk.

Baltazár püspök nagyhatású beszéde után Dekker holland lelkész magyar nyelven mondott üdvözlőbeszédet. „A szép magyar nyelv édes és aranyos hangjait a magyar gyermekek szájából hallottam először — mondotta a holland egyházi férj. — Itt a holland tenger találkozik a magyar pusztával, az ezüstirány a turulmadárral és a gályarabszabadító Ruyter admirális kezét fog Rákóczi Ferenczel . . .”

Harsányi László newyorki magyar református lelkész beszéde után a nagygyűlés elhatározta, hogy a következő presbiteri nagygyűlést 1937-ben Székesfehérváron tartják meg, majd a nagygyűlés befejeztével a főiskola udvarán telelejték a Dókus Ernő-emléktáblát.

A sárospataki ünnepi hét záró-mozzanata az Országos Református Lelkészegyesület hétfői közgyűlése volt. Az üdvözlések után Baltazár Dezső püspök tartott megnyitó beszédet.

— A szeretetbeli, minél bensőbb egybekapcsolódást — mondotta többek közt — fokozott mértékben teszik szükségessé azok a sötét jelek, amelyek a Jézus által jelentett világvég nyitányának jeleihez féltelmesen közel állanak. Az egész világ lelki meghasonlásban vergődik a keresztyénység igazságaival, különösen a népek közötti testvéri egység parancsával. A keresztyén egyházaknak a világi hatalom versenyébe való elegyedése már eddig is a katasztrófák sorozatát idézte elő s ha az egyházak idejében vissza nem térnek a Jézus által kijelölt lelki területre, akkor a régi és új pogányság együttes diadal-

liáltása mellett temetkeznek bele az egyházak az idők által túlhaladott történelmi tárgyak élettelen lomtarába.

Arról beszélt ezután Baltazár püspök, hogy egyáltalán nem tartják helyesnek azt az egyházi mozgalmat, amely az állam házassági jogi törvényének megváltoztatására indult és még kevésbé helyeslik azt a mozgalmat, hogy a házasság tisztaságnak örökértékű problémája egyházhatalmi cél színvonalára: politikummá szállítottassék le.

A közgyűlés Janka Károly lelkész imájával ért véget.

Érdekes bemutató volt Budapesten az áldásuccai községi elemi iskolában. Vargha Imre igazgató bevezető szavai után Aczélné dr. Gonda Lili, az iskolai francia tanfolyam vezető tanárnője 15 kis gyermekkel — 6—12 éves fiucskákkal és leánykákkal — demonstrálta egészen újszerű és meglepően eredményes nyelvtanítási módszerét. Ez új módszer — mint feltalálónője konferálta — szemben az eddigi epikus nyelvtanítással, dramatizálta a nyelvtant és a szótárt: nemcsak szemléltető, hanem cselekvő módszer is. A gyermekek játszanak változatos és számukra izgalmas játékokat — labdáznak, bujósckát, állatkertet, iskolát, vendéglősdit játszanak — és mindezt idegen nyelven (a bemutatón franciául) és közben észre sem veszik, hogy rengeteg új szó megtanulása mellett szabályosan ragoznak és egyéb komplikált nyelvtani műveleteket végeznek. A bemutatónak nagy sikere volt a megjelent szakemberek előtt is. Jelen voltak többek közt a francia követség képviselőjében De Vial attassé és a bolgár követség részéről dr. Andrejev első követségi titkár.

A bucurești-i református Leányotthonban ideiglenesen Bucureștiben tartózkodó vagy itt állást kereső nők átmeneti szállást, diák-, hivatalnok- és munkásleányok pedig állandó lakást kaphatnak mérsékelt árak mellett. Leányotthonunk minden vonatkozásban védelmet biztosít úgy a falai közt lakó, mint az általa munkába s alkalmazásba helyezett nőtestvéreinknek. Munkaközvetítő irodája minden délután 4—6 óra között háztartási alkalmazottak helyszerzésével is foglalkozik. A munkát keresők saját érdeklükben hozzák magukkal a munkakönyveiket (condicuța, cărțuția) a községi előjárósági lakásváltoztató igazolványát, illetve előző munkaadójuk által kiállított szolgálati bizonyítványukat. Az otthon címe: Str. Th. Aman No. 24. A Gara de Nord-tól 10 percnnyire a Calea Griviței-en a Calea Victoriei felé jöve, jobb kéz felől eső szobor háta mögötti benyúló ucca. A 6-os villamossal jöve pedig a Str. Budis-teanunál kell leszállni. A bucurești-i Ref. Nőszövetség.

A magyar történelem vetekedik a legnagyobb európai nemzetekével és mégis oly szegények vagyunk építészeti emlékekben. Pedig az Árpádok, Anjouk, Mátyás korában Magyarországon is sorra épültek a szebbnél-szebb paloták és templomok, amelyek valamennyien hirdették a sorra váltakozó stílusok, a román, a gót, a reneszánsz művészeinek dicséretét. De valahányszor végigszántott egy nemzeti tragédia az országon, mindig elpusztult valami. Amit fel nem dúltak a tatárok, törökök, azt elpusztították a történelem és művészet iránt érzéketlen korszakok közönyössége. Hányszor történt, hogy a roskadozó, beomló épületek felbecsülhetetlen értékű tégláiból épült fel egész vidékek, faluk minden háza, míg azután a múlt század végén a Műemlékek Országos Bizottsága számba nem vette, meg nem mentette a további pusztulástól azt, ami még megmaradt. Így volt ez Zsámbéknál, így történt ez a visegrádi romokkal is, így vált enyészetté mindaz, amit Mohi és Mohács meghagyott.

Ezért van azután fokozott jelentősége, ha történelmünk építészeti emlékeit valami véletlen folytán elbukkannak az ismeretlenségből, ezért fordult Magyarországra érdeklődése egy esztendővel ezelőtt Esztergom felé, amikor hire járt, hogy ott felfedezték az árpád-házi királyok várkastélyát.

Az esztergomi várhegy ásátása különbözik minden más ásától. Itt ugyanis nem a földre lefelé kellett ásni, hanem a Bazilikával szemközt lévő domboldalt

(Folytatása a boríték 2-ik oldalán.)

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.

C. GRAFICA KÖNYVNYOMDA, CLUJ, CALEA MARECHAL POCH 38.

(Folytatás a boríték 4-ik oldaláról.)

Az uralkodó népus-gegeseti élet és halál ura. A népe mintegy 70 különböző nyelvet beszél. Az ország éghajlata rendkívül változó. A tenger színe felett jó pár száz méterrel feljebb fekvő Szomáliában a nappali hőmérséklet 50 fok, a 2000 méterrel a tenger színe feletti fensíkon fekvő Habhartban pedig a nappali hőmérséklet már csak 12 fok. Az ország legmagasabb pontja 4372 méter. Maga Adis Abeba 2000 méter magasságban van, lakosságának száma körülbelül 130.000. Az ország vasutvonala 790 kilométer, míg a telefonhuzala 2700, táviróvonala pedig 3500 kilométer hosszú.

Magyarországon megjelent statisztika adatai szerint 1252 időszaki lap van. Ebből Budapesten megjelenik 876 lap (70%), az Alföldön 218 (17%), Dunántulon 110 (9%); Észak-Magyarországon 57 (4%). Az 1252 időszaki lap közül napilap 68, hetilap 315, havilap 563, egyéb lap 270. Az összes lapok közül Budapesten megjelenik 21 napi, 170 heti, 463 havi és 213 egyéb lap.

A spanyol napisajtó eredeti ötletet kezd propagálni. Úgy látszik, még a lovagias spanyolok is megunták a szépségkirálynők kultuszát, mert spanyol lap-társaink azt javasolják, hogy szépségkirálynők helyett válasszanak minden évben Miss Háziasszonyt. Ezt a címet az a leány kapja meg, aki a ház körüli teendőikben legügyesebbnek mutatkozik. A verseny feltételei nem is olyan egyszerűek. Öt személyes ünnepi ebédet kell megfőzniök és szervírozniök a pályázóknak. A verseny további számai: egy teljes női fehérmemű-garnitúra kimosása és vasalása, egy teljes komfortos lakás kitakarítása és szakadt harisnyák stoppolása. A nehéz feltételek ellenére rendkívül nagy az érdeklődés és már eddig több, mint kétszáz spanyol leány jelentette be részvételét. A Miss Háziasszonyok egy sereg értékes díjat kapnak, közöttük a királynő egy teljes lakásberendezést és kelengyét.

Foijó évi október havában lesz 250 esztendeje annak, hogy a hazájukból kiűldözött francia hugenotta protestánsok Németországban letelepedési engedélyt kaptak. A berlini francia gyülekezet ezt az évfordulót ünnepélyes istentisztelettel s az ez alkalomra emelt Kálvin-szobor leleplezésével fogja megünnepelni.

Angliában folyó évi szeptember 14-én ünnepelték Raikes Róbertnek, a vasárnapi iskola megalapítójának 200 éves születési jubileumát.

Delyanov orosz közoktatásügyi miniszter 1887-ben kijelentette, hogy „kocsisok, szolgák, mosónők, szatócsok és más hasonlók gyermekei nem emelkedhetnek magasabbra annál a körnél, amelyben születtek.” Megdöbbentő büntetése a történelemnek, hogy a cári Oroszországot éppen ezeknek a „kocsisoknak, szolgáknak, mosónőknek, szatócsoknak és hasonlóknak gyermekei” robbantották fel s ma ezek uralkodnak.

Japánban, ahol ma már alig van irástudatlan ember, a Brit és Külföldi Bibliatársulat immár 60 éve dolgozik. A Társulat jelenleg 21 bibliaárussal terjeszti a szentírást.

Az Egyetemes Keresztyén Tanács Végrehajtó-bizottsága a következő táviratot intézte a pápához, a Népszövetséghez, Angliá, Franciaország, Olaszország és Abesszinia kormányhoz:

„Az Egyetemes Ker. Tanács Végrehajtó-bizottsága mélységesen átézve a jelen helyzet komolyságát, amely két keresztyén nemzet közötti háború veszedelmével fenyeget, kéri az egész keresztyénséget, hogy imádságban egyesülve nyilvánítsa ki, hogy egy ilyen háború kártékony rossz az emberiségre nézve és bűn a Krisztus törvénye ellen. A Végrehajtóbizottság egyszersmint értesíti a Népszövetséget és a nemzetek államfőit, hogy a ker. egyházak szívvvel-

lélekkel támogatják őket azon törekvésben, amellyel el akarják hártani a Kellog—Briand-paktum megsértését és elejét akarják venni a háborúnak, amely jövátételten szerencsétlenség lenne és kimondhatatlan szenvedést hozna ártatlan emberek millióira.“

A „Református Híradó” gyülekezeti lap Társasága 8 darab négyoldalas traktátust készül kiadni, egyelőre 100.000 példányban. Ezen kifejezetten *misszói jellegű* sorozat célja az, hogy a lelkipásztor energikus segítő eszköze legyen, a gyülekezetét veszélyeztető belső sebek, vagy külső támadások ellen. A traktátusok megírására az alábbi címekkel és részletezéssel a Társaság pályázatot hirdet.

1. *A Kis Rém!* (Az egyke, mint nemzetünk és egyházunk veszedelme. Aki rémképet lát ott, ahol Isten ajándékát és angyalarcot kellene látni, az maga ördögi igézet alatt áll.)

2. *Magyar Vallás.* (Az elnevezés eredete és jelentése. Az igazi keresztyénség nevel igazi magyarságra: hogyan? Az az egyház, amelyik a maga jelszavaival, idegen érdekek szolgálatába tereli a magyar népet, vagy a maga érdekeit a nemzeti érdekek fölé helyezi, — nem igazi keresztyénség.)

3. *Kit Hívják Keresztszüllőnek?* (Miért nem hívhatok római vallású, zsidó, vagy hitetlen embert?)

4. *Halászás a zavarosban.* (A szekták térítgető módszereiben és szokások érveiben rejlő képmutatás megbélyegzése. Mik a református öntudat oszlopai a szektákkal szemben?)

5. *Esküvő Előtt.* (Mikor mi, reformátusok valakit magunkhoz vonunk: az az illetőnek mindig emelkedést jelent a tisztább keresztyénség színvonalára. Innen van a lelki jogunk arra, hogy reverzálist kérjünk jegyesünktől. És innen van az is, hogy református ember részéről gyermekeinek lelke ellen való súlyos bűn a reverzális aláírása.)

6. *Istentől Van-e a Reformáció?* (A római egyház romlottsága a reformáció előtt, lehetőleg róm. katolikus eredetű nyilatkozatokkal bizonyítva. Milyen eredményeket hozott a reformáció? Mit köszönhet neki a római egyház? Meg kelle-e térni a római katolikusoknak is és miből kell megtérni?)

7. *„Sem Hideg, sem Meleg“:* — Rólád van szó! (A hitbéli közönyösség, mint lelki elnyomorodás. Forrásai és következményei.)

8. *Hamis Jelszavak.* (Népünk ajkán élő látszat-érvek, amikkel kivonja magát hitünk konzekvenciái alól. Pl. „Hiszen egy Istent imádunk...“ „Ki miben született...“ „Páris megér egy misét“, stb.)

A nyertes traktátus írója elfogadott művéért 20 pengő egyszersmindenkori tiszteletdíjban részesül, melyért a mű a Társaság tulajdonába megy át. Egy-egy traktátus terjedelme négy oktáv oldal, összesen 7000 betű. A pályázatok 1935 október 15-ig (ha lehet írógéppel írva) Benkő István lelkészhez, a Társaság elnökéhez küldendőek. (Rákospalota.)

MEGJELENT a „Magyar Népegészségügyi Szemle“ szeptemberi száma gazdag tartalommal. Dr. Koleszár László: A nátháról, Dr. Fischer Ernő: A lúdtalpról, Dr. Kovácsné Tüdős Ilona: Nyers tej — pasztörözött tej címmel közölnek érdekes cikkeket. A vasárnapi iskolában Dr. Gergely Endre: A koraszülöttek ápolása és gondozása címen ad fontos tanácsokat. A lapnak említésre méltó kisebb cikkei: A szőlő, mint fogyó- és hizókúra, A ricinusolaj és Székelyföldi gázforrásaink jelentősége. Könyvszemle egészíti ki a tartalmas folyóiratot, amely megjelenik minden hó 15-én Târgu-Mureşen, Str. Sft.-Gheorghe 20. sz. alatt. Megrendelhető évi 120 letrét.